

Wymagania na oceny do historii dla technikum kl. 2

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I. Europa i Nowy Świat						
Wielkie odkrycia geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny wielkich odkryć geograficznych Wyprawy Portugalczyków Odkrycia Hiszpanów Podróż dookoła świata Znaczenie wielkich odkryć geograficznych Cywilizacje prekolumbijskie i ich osiągnięcia 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizuje w czasie i przestrzeni: wyprawy odkrywcze Krzysztofa Kolumba (1492), Vasco da Gamy (1497–1498), Ferdynanda Magellana (1519–1522) identyfikuje postacie: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana wymienia przyczyny i uwarunkowania organizowania wielkich odkryć geograficznych (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) wymienia skutki 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcie <i>karawela</i>– identyfikuje postać Bartolomeu Diasa przedstawia osiągnięcia: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana wymienia ludy prekolumbijskie zamieszkujące Amerykę Środkową i Andy wskazuje na mapie zasięg kolonialnych posiadłości Portugalczyków i Hiszpanów wyjaśnia, na czym polegało przełomowe znaczenie wypraw Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba i Ferdynanda Magellana 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia: <i>busola, cywilizacja prekolumbijska</i> lokalizuje w czasie i przestrzeni: postanowienia traktatu w Tordesillas (1494), wyprawę odkrywczą Bartolomeu Diasa (1488)– identyfikuje postać Bartolomeu Diasa, wyjaśnia wpływ kryzysu gospodarczego w końcu XV w. na organizację wypraw odkrywczych wyjaśnia, dlaczego przyrządy nawigacyjne i nowe rodzaje okrętów były szczególnie 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia: <i>karaka, kwadrant, astrolabium, laska św. Jakuba</i> lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje prekolumbijskie, założenie pierwszej posiadłości portugalskiej w Afryce (1415), pokonanie przesmyku łączącego Amerykę Północną z Południową przez Hiszpanów (1513) identyfikuje postacie: Juana Sebastiána Elcaño, Ameriga Vespucciego przedstawia rolę Izabeli Kastylijskiej i Ferdynanda Aragońskiego w 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia skutki wielkich wypraw odkrywczych dla Europejczyków

		wielkich odkryć geograficznych	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg pierwszej wyprawy Krzysztofa Kolumba – opisuje przebieg wyprawy Ferdynanda Magellana 	<p>ważne podczas wypraw oceanicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała wymiana pomiędzy Starym a Nowym Światem – wymienia osiągnięcia cywilizacji Majów, Azteków i Inków 	<p>organizowaniu wypraw do Nowego Świata</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje przebieg wypraw odkrywczych Portugalczyków i Hiszpanów – wyjaśnia znaczenie wyprawy Ameriga Vespucciego dla wiedzy geograficznej Europejczyków – charakteryzuje przyczyny i skutki wielkich odkryć geograficznych, uwzględniając ich aspekt polityczny, gospodarczy, społeczny i kulturowy 	
Podboje kolonialne i ich skutki	<ul style="list-style-type: none"> • Początki konkwisty w Ameryce • Podbój państwa Azteków • Podbój imperium Inków • Imperium portugalskie • Handel kolonialny • Niewolnictwo w Nowym Świecie • Gospodarka europejska po odkryciach geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>konkwista</i>, <i>konkwistador</i>, <i>dualizm gospodarczy</i>, <i>gospodarka folwarczno-pańszczyźniana</i>, <i>pańszczyzna</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni podboje Hernána Cortésa (1519–1521), Francisca Pizarra (1530–1533) – wskazuje na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>metropolia</i>, <i>faktoria</i>, <i>kompania handlowa</i>, <i>manufaktura</i>, <i>inflacja</i>, <i>płodozmian</i>, <i>folwark</i>, <i>wczesny kapitalizm</i> – wskazuje na mapie zasięg kolonialnych imperiów Hiszpanii i Portugalii w Ameryce – przedstawia przebieg podbojów Hernána Cortésa i Francisca Pizarra – wyjaśnia przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>giełda towarowa</i>, <i>rolnictwo intensywne</i>, <i>rolnictwo ekstensywne</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni odkrycie Brazylii przez Portugalczyków (1500) – identyfikuje postacie: Montezumy, 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie zakaz czynienia niewolników z Indian (1543) – identyfikuje postać Tupaca Amaru – przedstawia osiągnięcia Pedra Cabrala – przedstawia etapy hiszpańskich i portugalskich podbojów kolonialnych – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europejczyków i ludów kolonizowanych – ocenia postępowanie Europejczyków wobec rdzennych mieszkańców Ameryki – ocenia skutki gospodarcze i

	<ul style="list-style-type: none"> Skutki ekspansji kolonialnej 	<p>podział Europy będący konsekwencją dualizmu w rozwoju gospodarczym kontynentu – wymienia skutki ekspansji kolonialnej Europejczyków (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe wewnątrz tego procesu)</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do zjawiska dualizmu gospodarczego w Europie w XVI w.</p>	<p>sukcesów konkwistadorów w Nowym Świecie</p> <p>– wymienia czynniki decydujące o powstaniu gospodarki wczesnokapitalistycznej</p> <p>– omawia rozwój gospodarczy Europy Zachodniej w XVI w.</p> <p>– przedstawia funkcjonowanie gospodarki w Europie Środkowo-Wschodniej w XVI w.</p>	<p>Atahualpy</p> <p>– omawia organizację i funkcjonowanie kolonialnego imperium portugalskiego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał model tzw. złotego trójkąta</p> <p>– omawia zmiany w handlu europejskim wywołane ekspansją kolonialną</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w Europie Środkowo-Wschodniej wykształcił się inny niż w Europie Zachodniej model funkcjonowania gospodarki</p>	<p>skutki ekspansji kolonialnej Europejczyków, uwzględniając ich aspekt polityczny, gospodarczy, społeczny i kulturowy</p> <p>– charakteryzuje czynniki, które zdecydowały o powstaniu gospodarki wczesnokapitalistycznej</p> <p>– porównuje rozwój gospodarczy dwóch sfer ekonomicznych XVI-wiecznej Europy</p>	<p>społeczne dualizmu gospodarczego w Europie w XVI w.</p>
<p>Kultura i sztuka renesansu</p>	<ul style="list-style-type: none"> Początki odrodzenia Literatura odrodzenia Sztuka renesansu Architektura czasów odrodzenia Nauka w okresie odrodzenia 	<p>– stosuje pojęcia: <i>odrodzenie (renesans)</i>, <i>humanizm</i>, <i>teoria heliocentryczna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie renesans w Europie (od drugiej połowy XV do XVI w.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mikołaja Kopernika, Michała</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>mecenat</i>, <i>rewolucja naukowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wynalezienie druku (ok. 1450)</p> <p>– identyfikuje postacie: Williama Szekspira, Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga</p> <p>– przedstawia</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>makiawelizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pierwsze wydanie <i>O obrotach sfer niebieskich</i> Mikołaja Kopernika (1543)</p> <p>– identyfikuje postacie: Francesca Petrarki, Dantego Alighieri, Niccola</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>manieryzm</i>, <i>inkunabuł</i></p> <p>– identyfikuje postacie: François Rabelais’go, Miguela de Cervantesa, Miguela Serveta, Andreeasa Vessaliusa, Donatella, Jana van Eycka, Rogera van der Weydena,</p>	<p>– porównuje rozwój sztuki i literatury renesansu w różnych krajach europejskich</p> <p>– ocenia dorobek sztuki i literatury doby renesansu</p>

		<p>Anioła Buonarottiego, Leonarda da Vinci</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia osiągnięcia Mikołaja Kopernika, Michała Anioła, Leonarda da Vinci – wymienia cechy charakterystyczne architektury, malarstwa i rzeźby epoki renesansu 	<p>osiągnięcia Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga,</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie znaczenie miało upowszechnienie się druku dla rozwoju kultury i nauki – charakteryzuje główne cechy humanizmu renesansowego – identyfikuje zabytki architektury i sztuki renesansu – przedstawia cechy charakterystyczne literatury odrodzenia – wyjaśnia, na czym polegał przełom naukowy doby renesansu – wyjaśnia, czym charakteryzował się tzw. <i>człowiek renesansu</i> 	<p>Machiavellego, Giovanniego Boccaccia, Donata Bramante, Albrechta Dürera, Jeana Bodina, Thomasa More'a, Sandro Botticellego, Tycjana, Rafaela Santiogo</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia osiągnięcia Jeana Bodina, Thomasa More'a, Niccola Machiavellego – przedstawia wpływ idei humanizmu na rozwój kultury i sztuki odrodzenia – wyjaśnia, dlaczego Włochy stały się kolebką renesansu – wyjaśnia, w jaki sposób sztuka renesansu nawiązywała do osiągnięć antyku 	<p>Hieronimusa Boscha, Hansa Memlinga, Hansa Holbeina Młodsze, Pietera Breugela Starszego, Sofonisby Anguissoli</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje najważniejsze dokonania i odkrycia naukowe okresu renesansu – porównuje architekturę i sztukę renesansu do osiągnięć epok poprzedzających odrodzenie 	
<p>Reformacja w Europie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny reformacji • Luter i początki reformacji • Luteranizm • Wojny religijne • Kalwinizm 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>reformacja, luteranizm, kalwinizm, anglikanizm</i> – lokalizuje w czasie: wystąpienie Marcina Lutera (1517), 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>celibat, odpust, zbór, protestanci, sekularyzacja, predestynacja, Akt supremacji, kościół narodowy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>symonia, nepotyzm, anabaptyzm, Związek Szmalkaldzki, purytanizm, tumult</i> – lokalizuje w czasie 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Jana Wiklefa, Jana Husa, Filipa Melanchtona, Miguela Serveta – wyjaśnia, jakie skutki przyniosła 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje zasady nowych wyznań: luteranckiego, kalwińskiego – ocenia społeczne i

	<ul style="list-style-type: none"> • Anglikanizm • Następstwa reformacji 	<p>zawarcie pokoju augsburskiego (1555)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII – wymienia przyczyny reformacji – omawia przyczyny i skutki wojen religijnych w Niemczech – wyjaśnia, jakie były skutki reformacji 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: wojnę chłopską w Niemczech (1524–1526), ogłoszenie Aktu supremacyjnego (1534) – identyfikuje postać Tomasza Müntzera – wskazuje na mapie zasięg wyznań reformowanych w Europie w XVI w. – przedstawia osiągnięcia Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII – przedstawia okoliczności i konsekwencje wystąpienia Marcina Lutra – omawia zasady luteranizmu, kalwinizmu i anglikanizmu – wyjaśnia, w jaki sposób wynalazek druku wpłynął na rozprzestrzenianie się idei reformacyjnych – omawia przebieg reformacji w Europie (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) 	<p>ogłoszenie tzw. Konfesji Augsburskiej (1530), sekularyzację Prus Książęcych (1525), przyjęcie nazwy <i>protestanci</i> (1529)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Karola V, Albrechta Hohenzollerna, Ulricha Zwingliego – wyjaśnia, co odróżniało religijność protestancką od katolickiej – przedstawia organizację Kościoła kalwińskiego – omawia okoliczności powstania Kościoła anglikańskiego – przedstawia przyczyny, postulaty i skutki wojny chłopskiej w Niemczech 	<p>radyzacja nurtów reformacji</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje przebieg rozprzestrzeniania się luteranizmu i kalwinizmu w Europie – przedstawia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe następstwa reformacji 	<p>polityczne skutki reformacji</p>
--	--	--	---	--	---	-------------------------------------

Reforma katolicka	<ul style="list-style-type: none"> • Reforma katolicka i kontrreformacja • Sobór trydencki • Inkwizycja i cenzura • Wojny religijne • Jezuici • Zmiany w religijności po soborze trydenckim 	<p>– stosuje pojęcia: <i>kontrreformacja, inkwizycja, indeks ksiąg zakazanych</i></p> <p>– lokalizuje w czasie obrady soboru trydenckiego (1545–1563), noc św. Bartłomieja (1572)</p> <p>– wymienia działania podjęte przez Kościół katolicki wobec reformacji</p> <p>– przedstawia instytucje powołane przez Kościół katolicki do walki z reformacją oraz metody ich działania</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>reforma katolicka, hugenoci, jezuici</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: założenie zakonu jezuitów (1534), odnowienie Świętej Inkwizycji (1542), utworzenie indeksu ksiąg zakazanych (1559), ogłoszenie Edyktu nantejskiego (1598)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ignacego, Loyoli, Małgorzaty Walezjuszki, Henryka Burbona</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Ignacego Loyoli</p> <p>– przedstawia decyzje soboru trydenckiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał zakon jezuitów w walce z reformacją</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wojnę w Niderlandach (1566–1648), wprowadzenie kalendarza gregoriańskiego (1582)</p> <p>– identyfikuje postacie: Katarzyny Medycejskiej, Filipa II, Wilhelma Orańskiego</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny religijnej w Niderlandach</p> <p>– charakteryzuje działalność zakonu jezuitów</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki rywalizacji katolików z hugenotami we Francji</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>gezowie, panteizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Republiki Zjednoczonych Niderlandów (1588)</p> <p>– identyfikuje postacie: Giordana Bruna, Andrzeja Boboli</p> <p>– omawia zmiany w religijności katolickiej po soborze trydenckim</p> <p>– rozstrzyga, które spośród działań podjętych w celu zahamowania reformacji były najbardziej skuteczne</p>	<p>– ocenia rolę soboru trydenckiego w realizacji reformy katolickiej</p> <p>– ocenia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji</p>
Rozdział II. „Złoty wiek” Rzeczypospolitej						
Panowanie ostatnich Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> • Panowanie synów Kazimierza Jagiellończyka 	<p>– stosuje pojęcia: <i>hołd pruski, teoria heliocentryczna, arras</i></p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Dominium Maris Baltici</i></p> <p>– lokalizuje w czasie:</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Komisja Morska, arkada, attyka,</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie pokój wieczysty z Turcją (1533)</p>	<p>– ocenia stosunki Polski z sąsiadami na</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Walka o wpływy nad Bałtykiem • Początki odrodzenia na ziemiach polskich • Szkolnictwo i nauka • Literatura renesansu 	<p>– lokalizuje w czasie hołd pruski (1525)</p> <p>– identyfikuje postacie: Zygmunta Starego, Albrechta Hohenzollerna, Zygmunta Augusta, Mikołaja Kopernika, Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego</p> <p>– wskazuje główne kierunki polityki zagranicznej Zygmunta Starego</p> <p>– przedstawia polityczne konsekwencje hołdu pruskiego</p> <p>– wymienia osiągnięcia kultury renesansu w Polsce</p>	<p>zjazd wiedeński (1515), wojnę pruską (1519–1521), I wojnę północną (1563–1570)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jana Olbrachta, Aleksandra I Jagiellończyka, Bony Sforzy, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta</p> <p>– omawia politykę bałtycką prowadzoną przez Zygmunta Augusta</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wojny o Inflanty (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p> <p>– opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego w XVI w.</p> <p>– charakteryzuje system szkolnictwa na ziemiach polskich</p> <p>– omawia rozwój literatury renesansowej</p>	<p><i>literatura sowizdrzalska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: hołd Gottharda Kettlera (1561), pokój w Szczecinie (1570)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę na Mołdawię (1497)</p> <p>– identyfikuje postacie: Maksymiliana I Habsburga, Gottharda Kettlera, Filipa Kallimacha, Franciszka Florentczyka, Macieja z Miechowa, Marcina Kromera</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wypraw Jana Olbrachta na Mołdawię</p> <p>– charakteryzuje stosunki polsko-habsburskie za panowania Zygmunta Starego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Jagiellonowie utracili wpływy w Czechach i na</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Koźminem (1497), bitwę pod Orszą (1514), bitwę pod Obertynem (1531)</p> <p>– identyfikuje postacie: Wojciecha Oczki, Bernarda Moranda, Bernarda Wapowskiego, Marcina Bielskiego, Bartosza Paprockiego, Biernata z Lublina</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni tereny, które Polska i Litwa utraciły w pierwszej połowie XVI w.</p> <p>– przedstawia politykę zagraniczną Aleksandra Jagiellończyka</p> <p>– przedstawia konsekwencje konfliktów zbrojnych toczonych przez Zygmunta Starego z Moskwą, Krzyżakami, Mołdawią i Turcją</p> <p>– wymienia charakterystyczne cechy architektury renesansowej w Polsce</p>	<p>przełomie XV i XVI w.</p> <p>– ocenia, czy władcy Polski dostrzegali zagrożenie ze strony Prus</p> <p>– ocenia działalność polityczną Zygmunta Augusta</p> <p>– ocenia osiągnięcia renesansu polskiego</p> <p>– ocenia dorobek polskiej myśli politycznej doby renesansu</p>
--	---	--	--	---	---	---

			<p>w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakim celom służyła literatura społeczno-polityczna czasów renesansu 	<p>Węgrzech</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności sekularyzacji Inflant – wyjaśnia, skąd czerpali wzorce polscy zwolennicy idei renesansowych – przedstawia okoliczności, jakie sprzyjały rozprzestrzenianiu się idei renesansowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia osiągnięcia polskiej nauki w okresie renesansu – wyjaśnia, dlaczego Zamość jest przykładem tzw. miasta idealnego 	
Demokracja szlachecka	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost znaczenia szlachty • Początki parlamentaryzmu • Stan szlachecki • Ruch egzekucyjny 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>sejm walny, izba poselska, senat, sejmik, konstytucja, elekcyjność tronu, demokracja szlachecka</i> – lokalizuje w czasie: przywileje cerekwicko-nieszawskie (1454), konstytucja <i>Nihil novi</i> (1505) – identyfikuje postacie: Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta – wymienia instytucje polskiego parlamentaryzmu – wyjaśnia, jaką rolę w 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>sejm zwyczajny, sejm nadzwyczajny, magnateria, szlachta średnia, przywilej sądowy, rokosz, ruch egzekucyjny, wojsko kwarciane</i> – lokalizuje w czasie: przywilej koszycki (1374), przywileje jedlneńsko-krakowskie (1430 i 1433), pierwszy sejm walny (1468), sejm egzekucyjny (1562–1563) – wyjaśnia, z czego wynikała i na czym polegała uprzywilejowana 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>prawo ziemskie, egzekucja dóbr, nobilitacja, szlachta zagrodowa, szlachta gołota, królewszczyzny</i> – lokalizuje w czasie: przywilej czerwiński (1422), warecki (1423), piotrkowski (1496) – identyfikuje postać Mikołaja Sienickiego – przedstawia przyczyny wzrostu znaczenia szlachty w XVI w. – omawia najważniejsze 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>elekcja vivente rege</i> – lokalizuje w czasie przywilej w Mielniku (1501), rokosz lwowski (1537) – wyjaśnia, jakie znaczenie dla szlachty miało sprawowanie urzędów – charakteryzuje rolę szlachty w społeczeństwie Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała specyfika rozwiązań ustrojowych przyjętych w Rzeczypospolitej – ocenia funkcjonowanie demokracji szlacheckiej

		kształtowaniu się demokracji szlacheckiej w Polsce odegrała konstytucja <i>Nihil novi</i>	pozycja szlachty w Rzeczypospolitej – opisuje kompetencje sejmu walnego – omawia skład i kompetencje stanów sejmujących wchodzących w skład sejmu walnego – wyjaśnia, jaką rolę w polskim systemie politycznym odgrywały sejmiki – przedstawia osiągnięcia ruchu egzekucyjnego	przywileje nadane polskiej szlachcie przez królów – przedstawia rodzaje sejmików szlacheckich – omawia rodzaje sejmów – charakteryzuje rozwarstwienie stanu szlacheckiego – wyjaśnia, jakie były okoliczności narodzin ruchu egzekucyjnego – wskazuje cele ruchu egzekucyjnego		
Reformacja i kontrreformacja w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Luteranizm w Polsce • Wzrost popularności kalwinizmu • Bracia polscy • Tolerancja religijna • Czasy kontrreformacji • Unia brzeska 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>konfederacja warszawska</i> – lokalizuje w czasie konfederację warszawską (1573) – wymienia wyznania reformowane i mniejszości wyznaniowych w Rzeczypospolitej w XVI w. – wymienia działania Kościoła katolickiego podejmowane w Rzeczypospolitej w ramach kontrreformacji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>bracia polscy (arianie), unia brzeska, wolność religijna, ekumenizm</i> – lokalizuje w czasie ugodę sandomierską (1570), unię brzeską (1596) – identyfikuje postacie: Fausta Socyna, Piotra Skargi – wskazuje na mapie zasięg wyznań reformowanych i mniejszości wyznaniowych w Rzeczypospolitej w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>dysydenci, unicy, dyzunicy</i> – lokalizuje w czasie: sprowadzenie jezuitów do Polski (1564), otwarcie Akademii Wileńskiej (1579) – identyfikuje postacie: Jana Łaskiego Młodszego, Stanisława Hozjusza – wyjaśnia, z jakich powodów ludność różnych narodowości oraz wyznań i religii 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie rozłam kalwinów i arian (1562–1565) – identyfikuje postacie: Piotra z Goniądza, Jakuba Wujka – wyjaśnia, jaki stosunek mieli polscy władcy do rozprzestrzeniania się wyznań reformowanych – przedstawia, w jakich okolicznościach zawarto unię brzeską – wyjaśnia, w jaki sposób ustrój Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia tolerancję wyznaniową w Polsce w odniesieniu do sytuacji w Europie

			<p>– omawia przebieg kształtowania się tolerancji religijnej w Rzeczypospolitej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)– wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolitą nazywano państwem bez stosów</p> <p>– charakteryzuje reakcję Kościoła katolickiego na postępy reformacji w Polsce</p>	<p>osiedlała się w Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia rozwój luteranizmu i kalwinizmu w Polsce– przedstawia zasady wiary, przekonania i działalność braci polskich</p> <p>– omawia konsekwencje unii brzeskiej</p>	<p>wpływał na rozwój reformacji</p>	
<p>Społeczeństwo i gospodarka Rzeczypospolitej w XVI w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Społeczeństwo Rzeczypospolitej • Miasta i rzemiosło • Handel gdański • Folwarki i pańszczyzna 	<p>– stosuje pojęcia: <i>burmistrz, poddaństwo, folwark, pańszczyzna, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana</i></p> <p>– charakteryzuje strukturę społeczną Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Rzeczypospolitej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>cech, ława, partacz</i></p> <p>– przedstawia sposób funkcjonowania miast w Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia rozwój rzemiosła i handlu w Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– wyjaśnia, jak ukształtowała się wyjątkowa pozycja gospodarcza Gdańska w Rzeczypospolitej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>ludzie luźni, trzeci ordynek</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: statut warcki (1423), przywilej piotrkowski (1496), wprowadzenie minimalnego wymiaru pańszczyzny (1520)</p> <p>– omawia rozwój miast w Rzeczypospolitej szlacheckiej</p> <p>– przedstawia przyczyny rozwoju gospodarki folwarczno-</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>monopol propinacyjny</i></p> <p>– wyjaśnia, kto i dlaczego pozostawał poza systemem stanowym w Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego miasta w Rzeczypospolitej miały słabszą pozycję niż ośrodki miejskie na zachodzie Europy</p> <p>– omawia rolę Gdańska w gospodarce Rzeczypospolitej w XVI w.</p>	<p>– ocenia gospodarczą rolę Gdańska w XVI w.</p> <p>– ocenia polską specyfikę w zakresie struktury społecznej i modelu życia gospodarczego (gospodarka folwarczno-pańszczyźniana) na tle europejskim</p> <p>– ocenia położenie chłopów w</p>

				pańszczyźnianej w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, w jaki sposób szlachta tworzyła folwarki – przedstawia sposób funkcjonowania folwarku szlacheckiego		gospodarce folwarczno-pańszczyźnianej
Rzeczpospolita Obojga Narodów	<ul style="list-style-type: none"> • W czasach unii personalnej • Unia lubelska • Rzeczpospolita po unii lubelskiej • Wieloetniczna Rzeczpospolita • Pierwsze bezkrólewie • Przebieg pierwszej elekcji • Artykuły henrykowskie i <i>pacta conventa</i> • Krótkie panowanie Henryka Walezego 	<p>– stosuje pojęcia: <i>unia realna, wolna elekcja, Artykuły henrykowskie, pacta conventa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie unię lubelską (1569), pierwszą wolną elekcję (1573)</p> <p>– identyfikuje postacie: Zygmunta Augusta, Henryka Walezjusza</p> <p>– wymienia postanowienia unii lubelskiej</p> <p>– przedstawia przebieg, okoliczności i skutki jednoczenia Korony Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>bojarzy, polonizacja, sejm konwokacyjny, elekcja viritim, sejm elekcyjny, sejm koronacyjny, detronizacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie koronację i ucieczkę Henryka Walezego (1574)</p> <p>– identyfikuje postać Anny Jagiellonki</p> <p>– wskazuje na mapie terytoria wcielone do Korony w 1569 r., Rzeczpospolitą Obojga Narodów, terytoria wspólne dla Korony i Litwy</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Zygmunta Augusta</p> <p>– omawia przebieg sejmów lubelskiego w</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>interrex</i></p> <p>– lokalizuje w czasie śmierć Zygmunta Augusta (1572)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mikołaja „Czarnego” Radziwiłła, Jakuba Uchańskiego</p> <p>– przedstawia relacje polsko-litewskie w czasach unii personalnej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Zygmunt August dążył do unii realnej z Litwą</p> <p>– przedstawia stosunek litewskiej szlachty i magnaterii do unii realnej</p> <p>– omawia strukturę administracyjną Rzeczypospolitej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>konfederacja kapturowa, sejmik kapturowy, sąd kapturowy</i></p> <p>– omawia sytuację etniczną i wyznaniową w Rzeczypospolitej Obojga Narodów</p> <p>– omawia sytuację w okresie pierwszego bezkrólewia</p>	<p>– ocenia skutki unii lubelskiej</p> <p>– ocenia geopolityczną sytuację Rzeczypospolitej Obojga Narodów po śmierci Zygmunta Augusta – ocenia panowanie Henryka Walezego w państwie polsko-litewskim</p>

		tego procesu) – wymienia postanowienia Artykułów henrykowskich	1569 r. – opisuje terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów – wyjaśnia, na czym polegała polonizacja szlachty litewskiej i jakie były tego skutki – opisuje przebieg pierwszej wolnej elekcji – wymienia etapy wyboru króla podczas wolnej elekcji – wyjaśnia, jakie znaczenie ustrojowe miały Artykuły henrykowskie	Obojga Narodów – wymienia kandydatów do korony polskiej w 1573 r. – opisuje panowanie Henryka Walezego		
Rozdział III. Europa w XVII w.						
Nowe potęgi europejskie w XVII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiana układu sił nad Bałtykiem • Budowa imperium moskiewskiego • Kres ekspansji tureckiej 	– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Wiedniem (1683) – identyfikuje postacie: Iwana IV Groźnego, Jana Sobieskiego	– stosuje pojęcia: <i>Liga Święta</i> , <i>Wielka Smuta</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Lepanto (1571), pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia – identyfikuje postacie: Michała Romanowa, Gustawa II Adolfa, Sulejmana Wspaniałego – omawia okoliczności zahamowania ekspansji tureckiej w Europie w XVII w.	– lokalizuje w czasie: bitwę pod Mohaczem (1526), zniesienie zależności lennej Prus Książęcych (1657), zawarcie Ligi Świętej (1684)– identyfikuje postacie Ludwika II Jagiellończyka, Karola X Gustawa, Fryderyka Wilhelma, Kary Mustafy – wyjaśnia, co spowodowało, że Szwecja i Prusy stały	– omawia proces budowania w rejonie Bałtyku potęgi Szwecji i Prus w XVII w. (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tych procesów)– rozstrzyga, czy szwedzkie dążenia do uczynienia Bałtyku wewnętrznym morzem były bliskie realizacji w XVII w.	

				<p>się liczącą potęgą w rejonie Bałtyku</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny zakończenia tureckiej ekspansji w Europie 		
Absolutyzm we Francji	<ul style="list-style-type: none"> • Początki rządów Burbonów • Francja kardynała Richelieu • Pierwszy minister Mazarin • Rządy Ludwika XIV • Colbert i merkantylizm • Francuska polityka zagraniczna 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Stany Generalne, absolutyzm</i> – lokalizuje w czasie rządu osobiste Ludwika XIV (1661–1715) – identyfikuje postacie: Armanda de Richelieu, Ludwika XIV – wymienia uprawnienia Ludwika XIV jako władcy absolutnego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>intendent, merkantylizm</i> – lokalizuje w czasie reformy kardynała Armanda de Richelieu (1624–1642) – identyfikuje postacie: Julesa Mazarina, Jeana-Baptiste’a Colberta – przedstawia osiągnięcia kardynała Armanda de Richelieu, Ludwika XIV – charakteryzuje działalność kardynała Armanda de Richelieu – charakteryzuje rządy osobiste Ludwika XIV – wyjaśnia, na czym polegała polityka merkantylizmu – wymienia działania, jakie podjął Jean-Baptiste Colbert w celu realizacji polityki merkantylizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>fronda, szlachta urzędnicza, polityka reunionów</i> – lokalizuje w czasie frondę (1648–1653), zniesienie Edyktu nantejskiego (1685) – lokalizuje w przestrzeni reuiony – identyfikuje postacie Ludwika XIII, Anny Austriaczki – przedstawia, w jaki sposób doszło do powstania we Francji monarchii absolutystycznej – charakteryzuje ustrój Francji za czasów Ludwika XIV – charakteryzuje politykę zagraniczną Ludwika XIV 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie wojnę o sukcesję hiszpańską (1701–1714) – wyjaśnia, w jaki sposób panowanie Henryka IV Burbona wpłynęło na pozycję Francji w Europie – wyjaśnia, w jaki sposób społeczeństwo francuskie zareagowało na rządy absolutne – przedstawia cechy charakterystyczne sztuki za panowania Ludwika XIV – wyjaśnia, czym była tzw. polityka reunionów i jak się zakończyła dla Francji 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia korzyści i zagrożenia, jakie dla państwa niesło skupienie władzy w rękach jednej osoby

<p>Wojna trzydziestoletnia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rzesza Niemiecka przed wybuchem wojny • Wojna trzydziestoletnia • Pokój westfalski • Skutki wojny trzydziestoletniej 	<p>– lokalizuje w czasie wojnę trzydziestoletnią (1618–1648)</p> <p>– wskazuje na mapie państwa uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wojny trzydziestoletniej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Unia Protestancka, Liga Katolicka, defenestracja praska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Unii Protestanckiej (1608), powstanie Ligi Katolickiej (1609), defenestrację praską (1618)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój westfalski (1648) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postać Gustawa II Adolfa</p> <p>– wymienia postanowienia pokoju westfalskiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie etap wojny trzydziestoletniej: czeski (1618–1624)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Białą Górą (1620)</p> <p>– omawia sytuację w Rzeszy Niemieckiej przed wybuchem wojny trzydziestoletniej</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>edykt restytucyjny</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Rudolfa II Habsburga, Ferdynanda II Habsburga, Fryderyka V Wittelsbacha</p>	<p>– ocenia skutki wojny trzydziestoletniej</p> <p>– ocenia znaczenie wojny trzydziestoletniej dla dziejów krajów takich jak Niemcy i Czechy</p>
<p>Rewolucja angielska i monarchia parlamentarna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Anglia na przełomie XVI i XVII w. • Rządy Stuartów • Wojna domowa w Anglii • Dyktatura Cromwella • Restauracja Stuartów • Monarchia parlamentarna 	<p>– stosuje pojęcie <i>monarchia parlamentarna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wojnę domową w Anglii (1642–1648), ogłoszenie Deklaracji praw (1689)</p> <p>identyfikuje postać Olivera Cromwella</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w przebiegu rewolucji odegrał Oliver Cromwell</p> <p>– przedstawia skutki</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Armia Nowego Wzoru, Akt nawigacyjny, chwalebna rewolucja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ścięcie Karola I (1649), ogłoszenie się Olivera Cromwella lordem protektorem (1653), wydanie Aktu nawigacyjnego (1651), chwalebna rewolucja (1688)</p> <p>– identyfikuje postacie: Karola I Stuarta,</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>ogradzanie, gentry, torysi, wigowie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: obrady Krótkiego Parlamentu (1640), restaurację Stuartów (1660), powstanie Wielkiej Brytanii (1707)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jakuba I Stuarta, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>diggerzy, lewellerzy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Naseby (1645), atak wojsk Cromwella na Irlandię (1649) i Szkocję (1650)</p> <p>– identyfikuje postać Anny Stuart</p> <p>– omawia napięcia religijne i polityczne w Anglii w przededniu rewolucji</p> <p>– charakteryzuje rolę</p>	<p>– ocenia znaczenie rewolucji angielskiej</p>

		rewolucji angielskiej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)	Wilhelma III Orańskiego – wymienia przyczyny rewolucji angielskiej – przedstawia najważniejsze etapy rewolucji w Anglii – wyjaśnia, na czym polegała chwalebna rewolucja – wymienia postanowienia Deklaracji praw	– przedstawia przemiany gospodarcze i społeczne w Anglii na początku XVI w. – przedstawia przebieg rewolucji angielskiej – charakteryzuje dyktaturę Olivera Cromwella – omawia okoliczności, w jakich doszło do restauracji Stuartów	parlamentu w rewolucji angielskiej – wyjaśnia, jakie były cele diggerów, a jakie lewellerów	
Kultura Europy w XVII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Barok • Barok w malarstwie i rzeźbie • Architektura doby baroku • Malarstwo barokowe • Sztuka w krajach protestanckich • Literatura, muzyka i teatr • Nauka w XVII wieku 	<p>– stosuje pojęcie <i>barok</i></p> <p>– lokalizuje w czasie barok w Europie (od końca XVI do początku XVIII w.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Galileusza, Izaaka Newtona</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne sztuki baroku</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>empiryzm, racjonalizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Giovanniego Lorenza Berniniego, Petera Paula Rubensa, Rembrandta van Rijn, Moliera, Jana Sebastiana Bacha, Francisa Bacona, Kartezjusza</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób sztuka baroku miała wpływać na umacnianie uczuć religijnych katolików</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne malarstwa i rzeźby z okresu baroku</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>malarstwo iluzjonistyczne, rokoko</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Caravaggia, Diega Velázqueza, Jana Vermeera, Johannesa Keplera, Jeana de la Fontaine'a, Antonia Vivaldiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego barok nazywano epoką przeciwieństw</p> <p>– charakteryzuje osiągnięcia nauki w okresie baroku</p> <p>– omawia myśl</p>	<p>– identyfikuje postacie: Artemisi Gentileschi, Fransa Halsa, Judith Leyster, Pedra Calderona de la Barca, Lopego de Vegi, Jerzego Fryderyka Haendla, Claudia Monteverdiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego sztuka w XVII w. rozwijała się odmiennie w krajach katolickich i protestanckich</p> <p>– przedstawia osiągnięcia literatury muzyki i teatru w okresie baroku</p>	<p>– ocenia wpływ kultury baroku na mentalność XVII-wiecznych Europejczyków</p>

				filozoficzną epoki baroku		
Rozdział IV. Od potęgi do klęsk Rzeczypospolitej						
Rzeczpospolita na przełomie XVI i XVII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Podwójna elekcja • Konflikt Batorego z Gdańskiem • Reformy wewnętrzne Stefana Batorego • Wojna z Moskwą • Król i kanclerz • Trzecie bezkrólewie i podwójna elekcja • Początki panowania Zygmunta III Wazy • Rokosz Zebrzydowskiego • Długie panowanie Zygmunta III Wazy 	<p>– lokalizuje w czasie wojnę Stefana Batorego z Rosją (1579–1582)</p> <p>– identyfikuje postacie: Stefana Batorego, Zygmunta III Wazy</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny Stefana Batorego z Rosją</p> <p>– wymienia cele polityki zagranicznej Zygmunta III Wazy</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>piechota wybraniecka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie elekcję Anny Jagiellonki i Stefana Batorego (1575), rozejm w Jamie Zapolskim (1582), elekcję Zygmunta III Wazy (1587), rokosz Zebrzydowskiego (1606–1608)–</p> <p>identyfikuje postacie Anny Jagiellonki, Jana Zamojskiego, Mikołaja Zebrzydowskiego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Stefana Batorego</p> <p>– charakteryzuje reformy wewnętrzne przeprowadzone przez Stefana Batorego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę za panowania Stefana Batorego i Zygmunta III Wazy odgrywał w państwie Jan Zamojski</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Zygmunta III Wazy</p> <p>– przedstawia konflikt</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>banicja, regaliści, popularyści</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: konflikt Stefana Batorego z Gdańskiem (1576–1577), bitwę pod Guzowem (1607)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: zdobycie Połocka (1579), zdobycie Wielkich Łuków (1580), zajęcie Pskowa (1581)</p> <p>– identyfikuje postać Samuela Zborowskiego</p> <p>– przedstawia przebieg drugiej wolnej elekcji</p> <p>– omawia przyczyny i skutki konfliktu Stefana Batorego z Gdańskiem</p> <p>– omawia przebieg wojny Rzeczypospolitej z Moskwą za rządów</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Trybunału Koronnego (1578), bitwę pod Byczyną (1588)</p> <p>– identyfikuje postacie: Maksymiliana II, Maksymiliana III, Karola IX Sudermańskiego</p> <p>– podaje przyczyny powstania opozycji wewnętrznej przeciwko Batoremu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego polityka Zygmunta III Wazy budziła niezadowolenie szlachty</p>	– ocenia panowanie Stefana Batorego

			Zygmunta III Wazy ze szlachtą (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)	Stefana Batorego – wymienia atuty kandydatury Zygmunta Wazy do tronu polskiego – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Zebrzydowskiego		
Wojny na wschodzie	<ul style="list-style-type: none"> • Wielka Smuta • Czas dymitriad • Wojna Rzeczypospolitej z Moskwą • Wojna o Smoleńsk • Kozacy • Wybuch powstania Chmielnickiego • Od Zbaraża do Batoha • Moskwa w konflikcie kozackim 	<p>– stosuje pojęcie <i>dymitriady</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: I dymitriadę (1604–1606), powstanie Chmielnickiego (1648–1658)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kłuszynem (1610)</p> <p>– identyfikuje postacie: Zygmunta III Wazy, Władysława Wazy, Jana Kazimierza Wazy, Bohdana Chmielnickiego</p> <p>– wymienia przyczyny dymitriad</p> <p>– przedstawia skutki wojen Rzeczypospolitej z Rosją w pierwszej połowie XVII w.</p> <p>– wymienia przyczyny powstań kozackich na</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Kozacy, rejestr kozacki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę z Moskwą (1609–1619)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: rozejm w Dywilinie (1619) i jego postanowienia, oblężenie Smoleńska (1633–1634), pokój w Polanowie (1634) i jego postanowienia, bitwy pod Żółtymi Wodami (1648), bitwę pod Korsuniem (1648), bitwę pod Piławcami (1648), ugodę w Perejaślawiu (1654), unię w Hadziaczu (1658), pokój Grzymułtowskiego (1686) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie: Dymitra Samozwańca,</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>patriarchat, Wielka Smuta</i></p> <p>– lokalizuje w czasie Wielką Smutę (1598–1613), rządy Polaków w Moskwie (1610–1612), ugodę zborowską (1649),</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: oblężenie Zbaraża (1649), bitwę pod Beresteczkiem (1651), bitwę pod Białą Cerkwią (1651), bitwę pod Batohem (1652), bitwy pod Połonką i Cudnowem (1660), rozejm w Andruszowie (1667)</p> <p>– identyfikuje postacie Borysa Godunowa, Jerzego Mniszcha, Maryny</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>lisowczycy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ugodę w Żwańcu (1653)</p> <p>– identyfikuje postacie: Fiodora I, Dymitra</p> <p>– wyjaśnia, jak doszło do Wielkiej Smuty w Rosji</p> <p>– omawia zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w wyniku jej wojen z Rosją w XVII w.</p>	<p>– ocenia skutki wojen Rzeczypospolitej z Moskwą na początku XVII w.</p> <p>– ocenia politykę zagraniczną Zygmunta III Wazy</p> <p>– ocenia skutki wojen Rzeczypospolitej z Moskwą w XVII w.</p> <p>– ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków</p> <p>– ocenia wpływ powstania Chmielnickiego na sytuację państwa polsko-</p>

		Ukrainie w tym powstania Chmielnickiego	Stanisława Żółkiewskiego, Michała Romanowa, Jeremiego Wiśniowieckiego – opisuje przebieg i skutki wojny Rzeczypospolitej z Rosją w latach 1609–1619 – omawia przebieg i skutki wojny o Smoleńsk – przedstawia przyczyny powstania Chmielnickiego – wyjaśnia, jakie były postanowienia i skutki ugody w Perejasławiu – wymienia postanowienia unii w Hadziaczu i jej konsekwencje – charakteryzuje specyfikę ludności kozackiej zamieszkującej Kresy Rzeczypospolitej	Mniszchówny, Wasyla Szujskiego, Iwana Wyhowskiego– przedstawia przebieg i skutki dymitriad – wymienia cele polityki wschodniej państwa polsko-litewskiego za rządów Zygmunta III Wazy i Władysława IV – omawia przebieg powstania Chmielnickiego – wymienia postanowienia ugody zborowskiej i jej konsekwencje – omawia przebieg i skutki wojny z Rosją o Ukrainę		litewskiego
Wojny ze Szwecją i kryzys Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna o Inflanty • Wojna o ujście Wisły • Przyczyny potopu szwedzkiego • Potop szwedzki 	– stosuje pojęcia: <i>husaria, oligarchia magnacka, liberum veto</i> – lokalizuje w czasie pierwsze	– stosuje pojęcia: <i>wojna podjazdowa, ksenofobia</i> – lokalizuje w czasie wojnę o ujście Wisły (1626–1629), bitwę pod Trzcianą (1629),	– stosuje pojęcia: <i>regaliści, popularyści, służby lwowskie</i> – lokalizuje w czasie: unię polsko-szwedzką	– stosuje pojęcie <i>elekcja vivente rege</i> – lokalizuje w czasie: wypędzenie arian (1658), bitwę pod Mątunami (1666)	– ocenia zaangażowanie Rzeczypospolitej w wojny ze Szwecją za panowania

	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna wyzwolenicza ze Szwecją • Klęska Szwecji • Zniszczenia wojenne i kryzys gospodarczy • Zmiany ustrojowe i wyznaniowe • Plany reform Jana Kazimierza i rokosz Lubomirskiego 	<p>zastosowanie <i>liberum veto</i> (1652), potop szwedzki (1655–1660)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Kircholmem (1605), bitwę pod Oliwą (1627)</p> <p>– identyfikuje postacie: Zygmunta III Wazy, Jana Kazimierza Wazy</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w prowadzeniu kampanii wojennych odgrywała husaria</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki konfliktów polsko-szwedzkich w pierwszej połowie XVII w.</p> <p>– wymienia przyczyny potopu szwedzkiego</p> <p>– opisuje zniszczenia Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim</p>	<p>pokój w Oliwie (1660), abdykację Jana Kazimierza (1668)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: rozejm w Starym Targu (1629) rozejm w Sztumskiej Wsi (1635), obronę Jasnej Góry (1655), bitwę pod Warką (1656)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jana Karola Chodkiewicza, Gustawa II Adolfa, Karola X Gustawa, Stefana Czarnieckiego, Władysława Sycińskiego</p> <p>– wymienia przyczyny wybuchu wojny polsko-szwedzkiej o Inflanty</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Jana Kazimierza</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego oblężenie Jasnej Góry stało się momentem przełomowym w przebiegu wojny ze Szwedami</p> <p>– omawia taktykę, jaką zastosowali Polacy w walce ze Szwedami</p> <p>– przedstawia postanowienia pokoju</p>	<p>(1592–1599), bitwę pod Guzowem (1607), kapitulację pod Ujściem (1655), ugodę w Kiejdanach (1655), traktat w Radnot (1656), śluby lwowskie (1656), traktaty welawsko-bydgoskie (1657), rokosz Lubomirskiego (1665)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Kokenhausen (1601), bitwę pod Białym Kamieniem (1604),</p> <p>– identyfikuje postacie: Stanisława Koniecpolskiego, Arenda Dickmanna, Janusza Radziwiłła, Hieronima Radziejowskiego, Augustyna Kordeckiego, Marii Ludwiki Gonazgi, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego</p> <p>– omawia przebieg wojny Rzeczypospolitej ze Szwecją o Inflanty</p>	<p>– identyfikuje postacie: Bogusława Radziwiłła, Jerzego II Rakoczego – przedstawia sytuację wyznaniową w Rzeczypospolitej w połowie XVII w.</p> <p>– charakteryzuje przyczyny kryzysu wewnętrznego oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w.</p>	<p>Zygmunta III Wazy i Jana Kazimierza</p> <p>– ocenia postawę magnatów polskich wobec wojny ze Szwecją</p> <p>– ocenia konsekwencje polityczne, społeczne i gospodarcze wojen Rzeczypospolitej w XVII w.</p>
--	---	--	--	---	---	---

			<p>w Oliwie</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jakie znaczenie dla funkcjonowania parlamentaryzmu polskiego miało <i>liberum veto</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje przebieg wojny polsko-szwedzkiej o ujście Wisły - przedstawia przebieg potopu szwedzkiego - przedstawia okoliczności zawarcia traktatu w Radnot i jego postanowienia - wymienia postanowienia traktatów welawsko-bydgoskich i wyjaśnia ich konsekwencje dla Rzeczypospolitej - przedstawia plan reform wewnętrznych proponowany przez Jana Kazimierza - przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Lubomirskiego 		
<p>Wojny z imperium osmańskim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny wojen z Turcją • Wojna o Mołdawię • Michał Korybut Wiśniowiecki i utrata Podola 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>przedmurze chrześcijaństwa</i> - lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Cecorą (1620), bitwę 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>jasyr</i>- lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Buczaczu (1772) i jego postanowienia, bitwę pod Chocimiem (1673), 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>malkontenci</i> - lokalizuje w czasie: pokój hetmański (1621), pokój wieczysty (1624) 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie wyprawę lisowczyków pod Wiedeń (1619), traktat w Jaworowie (1675), rozejm w Żurawnie (1676) 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia skutki konfliktów Rzeczypospolitej z Turcją w I połowie XVII w. - ocenia

	<ul style="list-style-type: none"> • Elekcja Jana III Sobieskiego i walki z Turcją • Wyprawa wiedeńska • Koniec wojen z Turcją 	<p>pod Chocimiem (1621), bitwę pod Wiedniem (1683)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Jana III Sobieskiego – wymienia przyczyny wojen polsko-tureckich – wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolitą nazywano przedmurzem chrześcijaństwa – omawia przyczyny, przebieg i skutki wyprawy wiedeńskiej Jana III Sobieskiego 	<p>powstanie Ligi Świętej (1684), pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego – przedstawia przebieg i skutki wojny polsko-tureckiej w latach 1620–1624 – przedstawia osiągnięcia Jana III Sobieskiego – przedstawia rolę Jana Sobieskiego w wojnach polsko-tureckich – wymienia postanowienia pokoju w Buczaczu – przedstawia międzynarodowe znaczenie Rzeczypospolitej jako przedmurza chrześcijaństwa – przedstawia postanowienia pokoju w Karłowicach 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Ochmatowem (1644), bitwę pod Podhajcami (1667), kapitulację Kamieńca Podolskiego (1672), bitwę pod Parkanami (1683) – identyfikuje postać Marii Kazimiery d’Arquien – wskazuje na mapie Chanat Krymski – wyjaśnia, jaki wpływ na stosunki polsko-tureckie miała militarna aktywność Tatarów i Kozaków – wyjaśnia, jak doszło do wojny z Turcją w latach 60. XVII w. i omawia jej przebieg – omawia okoliczności elekcji Jana III Sobieskiego – charakteryzuje zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w wyniku wojen z Turcją w XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Piotra Doroszenki – wymienia postanowienia rozejmu w Żurawnie – wyjaśnia, jaką rolę w polityce Jana III Sobieskiego miała współpraca z Francją – przedstawia, jak zmieniały się założenia polityki zagranicznej Jana III Sobieskiego 	<p>znaczenie bitwy pod Wiedniem dla losów Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy</p>
--	---	--	---	--	---	--

				<p>– wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolita zaangażowała się w działalność Ligi Świętej</p> <p>– przedstawia znaczenie pokoju w Karłowicach dla Rzeczypospolitej i Europy</p>		
<p>Barok i sarmatyzm w Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początek baroku w Rzeczypospolitej • Sztuka barokowa • Literatura polskiego baroku • Nauka i oświata • Sarmatyzm 	<p>– stosuje pojęcia: <i>złota wolność, sarmatyzm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie barok w Polsce (od końca XVI do połowy XVIII w.) i sarmatyzm (XVII w.)</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne kultury sarmatyzmu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego sarmatyzm stał się ideologią szlachty polskiej</p>	<p>identyfikuje postacie: Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Chryzostoma Paska</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne dla architektury, sztuki i literatury baroku w Polsce</p> <p>– określa wpływ Kościoła katolickiego na szkolnictwo w Rzeczypospolitej w dobie baroku</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>kalwaria, orientalizacja, makaronizm</i>–</p> <p>lokalizuje w czasie przyjęcie uchwał soboru trydenckiego przez polski Kościół (1577)</p> <p>– identyfikuje postacie: Tylmana z Gameren, Jana Heweliusza</p> <p>– omawia okoliczności upowszechnienia się kultury baroku w Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób przywiązanie do katolicyzmu wpływało na rozwój sztuki baroku w Polsce</p>	<p>– lokalizuje w czasie przybycie jezuitów do Polski (1564)</p> <p>– identyfikuje postacie: Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, Anny Stanisławskiej, Elżbiety Drużbackiej, Zbigniewa Morsztyna, Wacława Potockiego, Kaspra Niesieckiego, Jana Brożka, Elżbiety Koopman, Stanisława Lubienieckiego</p> <p>– omawia rozwój nauki i oświaty w Rzeczypospolitej w XVII w.</p>	<p>– ocenia wpływ sarmatyzmu na mentalność i życie codzienne szlachty polskiej</p>

Rozdział V. Epoka oświecenia i rewolucji

<p>Przemiany gospodarcze i społeczne w XVIII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eksplozja demograficzna • Rewolucja przemysłowa w Wielkiej Brytanii • Maszyna parowa • Skutki rewolucji przemysłowej • Nowe idee ekonomiczne 	<p>– stosuje pojęcia: <i>eksplozja demograficzna, rewolucja przemysłowa, fabryka, urbanizacja</i></p> <p>– przedstawia przyczyny eksplozji demograficznej w XVIII w.</p> <p>– przedstawia skutki rewolucji przemysłowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>ogradzanie, płodozmian, rewolucja agrarna, liberalizm gospodarczy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie opatentowanie maszyny parowej przez Jamesa Watta (1769)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jamesa Watta, Adama Smitha</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do rewolucji przemysłowej</p> <p>– wyjaśnia, jakie korzyści i zagrożenia wiązały się z mechanizacją produkcji</p> <p>– omawia wpływ zastosowania maszyny parowej na rozwój przemysłu w Wielkiej Brytanii</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>arystokracja, pieniądza, kameralizm, fizjokratyzm, leseferyzm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie skonstruowanie mechanicznej przędzarki (1764)</p> <p>– identyfikuje postać François Quesnaya</p> <p>– przedstawia skutki społeczne przemian gospodarczych w Wielkiej Brytanii w XVIII w.</p> <p>– omawia zmiany w sposobach produkcji włókienniczej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego rewolucja przemysłowa rozpoczęła się w Wielkiej Brytanii</p> <p>– omawia nowe idee ekonomiczne, które pojawiły się w XVIII w.</p>	<p>– lokalizuje w czasie opatentowanie tzw. latającego czółenka (1733)</p> <p>– identyfikuje postacie: Johna Kaya, Jamesa Hargreavesa</p> <p>– omawia przemiany gospodarcze w Wielkiej Brytanii w XVIII w.</p>	<p>– ocenia skutki społeczne rewolucji przemysłowej w XVIII w.</p>
<p>Oświecenie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza oświecenia • Główne idee oświeceniowe • Nauka i szkolnictwo • Literatura piękna i 	<p>– stosuje pojęcia: <i>oświecenie, absolutyzm oświecony, trójpodział władzy</i></p> <p>– identyfikuje postać</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>racjonalizm, empiryzm, umowa społeczna, klasycyzm</i></p> <p>– identyfikuje postacie:</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>deizm, ateizm, prawa naturalne</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Alessandra</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>sentymalizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Karola Linneusza, Daniela</p>	<p>– ocenia skutki zmian wprowadzonych w okresie oświecenia dla</p>

	<p>prasa</p> <ul style="list-style-type: none"> Literatura polityczna Sztuka czasów oświecenia 	<p>Karola Monteskiusza</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie oświecenie w Europie – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała edukacja w okresie oświecenia – wymienia cechy charakterystyczne sztuki czasów oświecenia 	<p>Benjaminą Franklina, Johna Locke’a, Woltera, Wolfganga Amadeusza Mozarta</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje główne idee oświeceniowe – wymienia formy upowszechniania kultury oświeceniowej – charakteryzuje poglądy polityczne filozofów i myślicieli oświecenia – wyjaśnia, jaką rolę w państwie miał odgrywać władca oświecony 	<p>Volty, Jamesa Cooka, Denisa Diderota, Andersa Celsjusza</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia genezę oświecenia – wyjaśnia, jakie cele miała realizować literatura oświecenia – wyjaśnia, jakie znaczenie miał rozwój prasy w epoce oświecenia – przedstawia założenia, jakie względem <i>Wielkiej encyklopedii francuskiej</i> mieli jej twórcy – przedstawia, jakiego społeczeństwa oczekiwali oświeceniowi myśliciele 	<p>Defoe, Jacques’a i Josepha Montgolfier, Gabriela Fahrenheita, Jacques’a-Louisa Davida, Marie Geoffrin, Jonathana Swifta</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia osiągnięcia naukowe epoki oświecenia 	<p>dalszego rozwoju nauki i kultury</p>
<p>Powstanie Stanów Zjednoczonych</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kolonie brytyjskie w Nowym Świecie Konflikt z władzami brytyjskimi Wojna o niepodległość Konstytucja Stanów Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>państwo federacyjne, Kongres, Izba reprezentantów, Senat</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie Deklaracji niepodległości (4 VII 1776), przyjęcie konstytucji Stanów Zjednoczonych (1787) 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Karta Praw, republikanie, demokraci, cenzus majątkowy</i> – lokalizuje w czasie „bostońskie picie herbaty” (1773), wojnę o niepodległość USA (1775–1783) – lokalizuje w czasie i 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>ustawa stemplowa</i> – lokalizuje w czasie wprowadzenie ustawy stemplowej (1765) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Saratogą (1777), pokój w Wersalu 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie I Kongres Kontynentalny (1774), wybór I prezydenta USA (1787) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lexington (1775) – identyfikuje postać Thomasa Paine’a 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, jaką rolę w toczonych działaniach odegrało ogłoszenie Deklaracji niepodległości – ocenia znaczenie

		<ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postać Jerzego Waszyngtona - wymienia przyczyny konfliktu mieszkańców kolonii z władzami brytyjskimi- przedstawia założenia Deklaracji niepodległości - wymienia instytucje charakterystyczne dla ustroju Stanów Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> przestrzeni bitwę pod Yorktown (1781) - identyfikuje postacie: Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Kościuszki kolonistów przeciwko władzom metropolii - przedstawia rozwiązania ustrojowe przyjęte w konstytucji Stanów Zjednoczonych - omawia rolę Polaków w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> (1783) - identyfikuje postać Thomasa Jeffersona - wyjaśnia, dlaczego wydarzenia w Bostonie stały się impulsem do otwartego buntu - omawia przebieg wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych - omawia założenia Karty Praw- wymienia kompetencje prezydenta określone w konstytucji Stanów Zjednoczonych - wyjaśnia, na czym polegał system dwupartyjny w USA 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia, jak były zorganizowane kolonie angielskie w Ameryce Północnej - wyjaśnia, jaką rolę w konflikcie między kolonistami a metropolią odgrywały Kongresy Kontynentalne 	<ul style="list-style-type: none"> rewolucji amerykańskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej
Rewolucja francuska	<ul style="list-style-type: none"> • Francja za Ludwika XVI • Zwołanie Stanów Generalnych • Wybuch rewolucji • Zmiana ustroju Francji 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>Deklaracja praw człowieka i obywatela, monarchia konstytucyjna</i> - lokalizuje w czasie: szturm na Bastylię (14 VII 1789), uchwalenie Deklaracji praw człowieka i obywatela (VIII 1789) 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>Stany Generalne, burżuazja, Zgromadzenie Narodowe, jakobini, kordelierzy</i> - lokalizuje w czasie ogłoszenie się przedstawicieli stanu trzeciego Zgromadzeniem Narodowym (VI 1789) 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>Zgromadzenie Konstytucyjne (konstytuanta), Gwardia Narodowa, wielka trwoga, Zgromadzenie Prawodawcze (legislatywa)</i> - lokalizuje w czasie: otwarcie Stanów 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>sankiuloci</i> - lokalizuje w czasie marsz na Wersal (X 1789) - charakteryzuje sytuację wewnętrzną i zewnętrzną Francji za panowania Ludwika XVI - wyjaśnia, w jakich 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia stosunek Ludwika XVI do wydarzeń rewolucyjnych

		<ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postać Ludwika XVI - wymienia przyczyny wybuchu rewolucji francuskiej - wymienia najważniejsze postanowienia Deklaracji praw człowieka i obywatela 	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie: Marii Antoniny, Maximiliena Robespierre'a, Georges'a Dantona - omawia strukturę francuskiego społeczeństwa stanowego - przedstawia wydarzenia związane z wybuchem rewolucji we Francji - wymienia pierwsze reformy konstytuanty 	<ul style="list-style-type: none"> Generalnych (V 1789), powstanie Zgromadzenia Konstytucyjnego/konstytuanty (VII 1789), ogłoszenia pierwszej konstytucji francuskiej (IX 1791) - identyfikuje postacie Emmanuela-Josepha Sieyès'a, Josepha Marie de La Fayette'a, Jeana-Paula Marata - wymienia cele polityczne i społeczne stanu trzeciego - wyjaśnia, w jakich okolicznościach powołano Zgromadzenie Narodowe - przedstawia obozy polityczne ukształtowane w konstytuancie 	<ul style="list-style-type: none"> okolicznościach zwołano Stany Generalne - przedstawia zmiany ustrojowe i społeczne, jakie wprowadziła konstytucja z 1791 r. 	
Republika Francuska	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna z Austrią i Prusami • Upadek monarchii • Skutki egzekucji króla 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>dyktatura jakobinów, wielki terror, przewrót termidoriański</i> - lokalizuje w czasie: 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>Konwent Narodowy, Komitet Ocalenia Publicznego, Trybunał rewolucyjny, dyktatoriat</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>żyrondyści, górale, „bagny”, powstanie w Wandei</i> - lokalizuje w czasie: 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie i przestrzeni wybuch powstania w Wandei (1793) - przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie rewolucji francuskiej z perspektywy

	<ul style="list-style-type: none"> • Dyktatura jakobinów • Przewrót termidoriański i dyktatoriat • Znaczenie rewolucji 	<p>dyktaturę jakobinów (IV 1793–VII 1794), przewrót termidoriański (VII 1794)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Maximiliena Robespierre’a – przedstawia cechy charakterystyczne dyktatury jakobinów – przedstawia skutki rewolucji francuskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: proklamowanie republiki we Francji (IX 1792), utworzenie Komitetu Ocalenia Publicznego (1793) – identyfikuje postać Georges’a Dantona – omawia okoliczności upadku monarchii we Francji – przedstawia rolę, jaką odgrywał Komitet Ocalenia Publicznego i Trybunał Rewolucyjny – wyjaśnia, jak doszło do przewrotu termidoriańskiego i jakie były jego konsekwencje 	<p>wybuch wojny Francji z Austrią (IV 1792), egzekucję Ludwika XVI (I 1793), ogłoszenie konstytucji roku III (1795)</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny wojny rewolucyjnej Francji z Austrią i Prusami – omawia okoliczności, w jakich doszło do wprowadzenia dyktatury jakobinów 	<p>stosunek państw europejskich do rewolucji we Francji</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia reakcję państw europejskich na egzekucję Ludwika XVI 	<p>politycznej, gospodarczej i społecznej</p>
Od konsulatu do cesarstwa	<ul style="list-style-type: none"> • Rządy dyktatoriatu • Koniec I koalicji antyfrancuskiej • Przejęcie władzy przez Napoleona • Reformy Napoleona • Napoleon cesarzem Francuzów • Wojna z III koalicją 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Kodeks Napoleona</i> – lokalizuje w czasie: wydanie Kodeksu Napoleona (1804), koronację cesarską Napoleona (1804) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Austerlitz (1805) – identyfikuje postać Napoleona Bonapartego – wymienia reformy Napoleona 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>dyktatoriat, konsulat, „bitwa trzech cesarzy”</i> – lokalizuje w czasie: rządy dyktatoriatu (1794–1799), rządy konsulatu (1799–1804), bitwę pod Trafalgarem (1805) – identyfikuje postacie: Franciszka II, Aleksandra I – przedstawia osiągnięcia Napoleona 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>konkordat, plebiscyt, republiki siostrzane, Związek Reński</i> – lokalizuje w czasie: pokój w Campo Formio (1797), bitwę pod piramidami (1798), zamach stanu 18 brumaire’a (1799), konkordat z papieżem (1801) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powstanie II koalicji antyfrancuskiej (1799), konstytucję roku VIII (1799), zawiązanie III koalicji antyfrancuskiej (1805) – wyjaśnia, jaką rolę odegrał Napoleon Bonaparte w okresie rządów dyktatoriatu – przedstawia okoliczności zakończenia wojny 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę i działalność Napoleona Bonapartego w okresie dyktatoriatu i konsulatu – ocenia, jaką rolę w koalicjach antynapoleońskich odegrała Wielka Brytania

		<p>Bonapartego</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jakie znaczenie miało wprowadzenie Kodeksu Napoleona 	<p>Bonapartego</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje rządy dyktatoratu i konsulatu - opisuje okoliczności objęcia władzy we Francji przez Napoleona (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) - wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny miała bitwa pod Austerlitz 	<p>pod Ulm (1805), pokój w Preszburgu (1805)</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie państwa II i III koalicji antyfrancuskiej - przedstawia postanowienia pokoju z Campo Formio - przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu - wymienia postanowienia pokoju w Preszburgu 	<p>Francji z I koalicją antyfrancuską</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia przebieg wojny Francji z III koalicją antyfrancuską 	
<p>Szczyt potęgi i upadek Napoleona</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna z IV koalicją • Szczyt potęgi napoleońskiej • Przyczyny wojny z Rosją • Wyprawa na Moskwę • Upadek Napoleona • „Sto dni” Napoleona 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>blokada kontynentalna, Wielka Armia</i> - lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę Napoleona na Moskwę (1812-1813) - identyfikuje postać Napoleona I - wyjaśnia, na czym polegała tzw. blokada kontynentalna i jakie miała przynieść skutki - wymienia przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>taktyka spalonej ziemi, „bitwa narodów”, „sto dni” Napoleona</i> - lokalizuje w czasie: ogłoszenie blokady kontynentalnej (1806), abdykację Napoleona (1814), „sto dni” Napoleona (1815) - lokalizuje w czasie i przestrzeni: pokój w Tyłży (1807), bitwę pod Lipskiem (1813), bitwę pod Waterloo (1815) 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>„druga wojna polska”</i> - lokalizuje w czasie pokój paryski (1814) - lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwy pod Jeną i Auerstedt (1806), bitwy pod Hławą Pruską i Frydlandem (1807), bitwę pod Wagram (1809), zajęcie Hiszpanii przez Napoleona (1808), bitwę pod Borodino 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie powstanie IV koalicji antyfrancuskiej (1806) i VII koalicji antyfrancuskiej (1815) - przedstawia przebieg wojny Francji z IV koalicją antyfrancuską - porównuje działania prowadzone przez wojska Napoleona podczas walk z III, IV i V koalicją z 	<p>cenia, która z bitew stoczonych przez Napoleona w latach 1812-1815 najsilniej wpłynęła na losy Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie epoki napoleońskiej dla losów Francji i Europy

		<p>wojny Napoleona I z Rosją</p> <p>– wymienia konsekwencje klęski Napoleona I w 1814 r.</p>	<p>– identyfikuje postacie: Aleksandra I, Michaiła Kutuzowa, Ludwika XVIII</p> <p>– wymienia postanowienia pokoju w Tylży</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikała potęga Wielkiej Armii</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Napoleon uchodzi za jednego z najwybitniejszych dowódców w historii</p> <p>– przedstawia konsekwencje bitwy pod Waterloo</p>	<p>(1812), bitwę nad Berezyną (1812)</p> <p>– identyfikuje postać Marii Ludwiki</p> <p>– wskazuje na mapie państwa IV koalicji antyfrancuskiej</p> <p>– przedstawia militarne osiągnięcia Napoleona I</p> <p>omawia przebieg wyprawy Napoleona I na Moskwę</p> <p>– przedstawia czynniki, które zadecydowały o klęsce wyprawy moskiewskiej</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla wyniku wojen napoleońskich miała bitwa pod Lipskiem</p>	<p>działaniami prowadzonymi podczas wojny w Hiszpanii</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego społeczeństwo francuskie poparło powrót Napoleona w 1815 r.</p>	
Rozdział VI. Kryzys i upadek Rzeczypospolitej						
Czasy saskie	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost potęgi sąsiadów Rzeczypospolitej • Początki panowania Augusta II Mocnego • Wielka wojna północna • Sejm Niemy i jego znaczenie 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Sejm Niemy</i>, <i>Collegium Nobilium</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: obrady Sejmu Niemego (1717), założenie Collegium Nobilium (1740)</p> <p>– identyfikuje</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>państwo policyjne</i>, <i>Familia</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wielką wojnę północną (1700–1721), powstanie Królestwa Prus (1701), zawarcie traktatu Loewenwolda</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>republikanci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: elekcję Augusta II Mocnego (1697), konfederację warszawską i sandomierską (1704), pokój w</p>	<p>– lokalizuje w czasie: bitwę pod Połtawą (1709), pokój w Nystad (1721)</p> <p>– identyfikuje postać Franciszka Ludwika Contiego</p> <p>– porównuje reformy wdrażane w Rosji,</p>	<p>– ocenia politykę władców Rosji, Prus i Austrii w okresie absolutyzmu oświeconego–ocenia polityczne</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Podwójna elekcja 1733 roku • Panowanie Augusta III • Dążenia reformatorskie 	<p>postacie: Augusta II Mocnego, Stanisława Konarskiego, Piotra I Wielkiego, Katarzyny II, Fryderyka II Wielkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia cele polityczne, jakie przyświecały Augustowi II Mocnemu – przedstawia postanowienia sejmu niemego 	<p>(1732)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Augusta III, Stanisława Leszczyńskiego, Fryderyka Wilhelma I, Marii Teresy, Józefa II – wyjaśnia, co skłoniło XVIII-wiecznych władców absolutnych do podjęcia reform w ich państwach – przedstawia osiągnięcia Augusta II Mocnego – przedstawia sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej w okresie wielkiej wojny północnej – omawia zjawisko ingerencji obcych mocarstw w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej w pierwszej połowie XVIII w. – wyjaśnia, na czym polegał kryzys parlamentaryzmu polskiego za panowania Augusta III 	<p>Altranstädt (1706), konfederację tarnogrodzką (1715), podwójną elekcję (1733)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Połtawą (1709) – identyfikuje postać Fryderyka I Hohenzollerna – przedstawia osiągnięcia: Piotra I Wielkiego, Katarzyny II, Fryderyka Wilhelma I, Fryderyka II Wielkiego, Marii Teresy, Józefa II – omawia zaangażowanie Rzeczypospolitej w wielką wojnę północną – charakteryzuje panowanie Augusta III – przedstawia projekty reform społecznych i politycznych w I połowie XVIII w. 	<p>Prusach i Austrii</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jakich okolicznościach tron w Rzeczypospolitej objął August II Mocny oraz August III – charakteryzuje sposób sprawowania władzy przez obu królów z dynastii Wettinów 	<p>konsekwencje sejmu niemego</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia międzynarodowe położenie Rzeczypospolitej za rządów obu Sasów
Początki panowania Stanisława	<ul style="list-style-type: none"> • Nowy układ sił • Ostatnia elekcja • Pierwsze reformy 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>prawa kardynalne</i>, <i>konfederacja barska</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>Familia</i>, <i>sejm skonfederowany</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>konfederacja w Radomiu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie rzeź w Humaniu (1768) 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia reformy sejmu konwokacyjnego

<p>Augusta Poniatońskiego</p>	<p>Stanisława Augusta Poniatońskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sprawa dysydentów • Konfederacja barska • I rozbiór Rzeczypospolitej • Sejm rozbiorowy 	<p><i>Komisja Edukacji Narodowej</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: elekcję Stanisława Augusta Poniatońskiego (1764), konfederację barską (1768–1772), ustanowienie Komisji Edukacji Narodowej (1773)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni I rozbiór Rzeczypospolitej (1772)</p> <p>– identyfikuje postacie: Stanisława Augusta Poniatońskiego, Katarzyny II</p> <p>– charakteryzuje reformy pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatońskiego</p> <p>– wymienia prawa kardynalne</p>	<p><i>dysydenci, Rada Nieustająca</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: uchwalenie praw kardynalnych (1768), sejm rozbiorowy (1773–1775), powołanie Rady Nieustającej (1775)</p> <p>– identyfikuje postacie: Tadeusza Rejtana, Kazimierza Pułaskiego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Stanisława Augusta Poniatońskiego</p> <p>– wymienia reformy sejmu konwokacyjnego</p> <p>przedstawia przyczyny, przebieg i skutki konfederacji barskiej</p> <p>– wymienia postanowienia sejmu porozbiorowego z lat 1773–1775</p> <p>– opisuje zmiany terytorialne, społeczne i gospodarcze, jakie przyniósł I rozbiór Rzeczypospolitej</p>	<p>– lokalizuje w czasie: konfederację Toruniu, Słucku i Radomiu (1767), tzw. sejm repninowski (1767–1768)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mikołaja Repnina, Michała Krasińskiego, Józefa Pułaskiego,</p> <p>– wyjaśnia, komu i dlaczego zależało na uchwaleniu tzw. praw kardynalnych</p> <p>– omawia okoliczności przeprowadzenia I rozbioru Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób problem dyzunitów wpłynął na sytuację polityczną w Rzeczypospolitej</p>	<p>– omawia układ sił politycznych u schyłku panowania Augusta III</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Katarzyna II zdecydowała się osadzić na polskim tronie Stanisława Poniatońskiego</p>	<p>o i pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatońskiego</p> <p>– ocenia wpływ Rosji na politykę wewnętrzną w Rzeczypospolitej za rządów Stanisława Augusta Poniatońskiego</p> <p>– ocenia skutki I rozbioru Rzeczypospolitej</p>
<p>Oświecenie w Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początki oświecenia na ziemiach polskich 	<p>– stosuje pojęcie <i>oświecenie stanisławowskie</i></p>	<p>– stosuje pojęcie <i>obiady czwartkowe</i></p> <p>– lokalizuje w czasie:</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Towarzystwo do Książ</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie rozpoczęcie wydawania <i>Monitora</i></p>	<p>– ocenia wpływ Stanisława Augusta</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Edukacja i nauka • Mecenat królewski • Literatura 	<p>– lokalizuje w czasie: oświecenie w Rzeczypospolitej (od połowy XVIII do początku XIX w.), utworzenie Collegium Nobilium (1740), założenie Szkoły Rycerskiej (1765), powołanie Komisji Edukacji Narodowej (1773)</p> <p>– identyfikuje postać Stanisława Konarskiego</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne oświecenia w Polsce</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w rozwoju edukacji odgrywała Komisja Edukacji Narodowej</p>	<p>założenie Teatru Narodowego (1765), powstanie Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych (1775)</p> <p>– identyfikuje postacie: Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta Canaletta Stanisława Staszica, Ignacego Krasickiego, Wojciecha Bogusławskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Stanisława Augusta</p> <p>– charakteryzuje mecenat królewski w okresie oświecenia</p> <p>– przedstawia osiągnięcia architektury i sztuki klasycyzmu w Polsce</p>	<p><i>Elementarnych, sentymentalizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie otwarcie Biblioteki Załuskich (1747)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa i Andrzeja Załuskich, Jana Piotra Norblina, Adama Naruszewicza, Franciszka Bohomolca</p> <p>– omawia początki oświecenia na ziemiach polskich</p> <p>– omawia rozwój edukacji w Rzeczypospolitej w czasach oświecenia</p> <p>– wyjaśnia, jakie funkcje miała pełnić literatura w okresie oświecenia w Polsce</p> <p>– przedstawia działalność i znaczenie Teatru Narodowego</p>	<p>(1765)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jakuba Fontany, Dominika Merliniego, Franciszka Karpińskiego, Stanisława Trembeckiego, Izabeli Czartoryskiej</p> <p>– przedstawia rozwój nauki w okresie oświecenia w Polsce</p>	<p>Poniatowskiego na rozwój kultury oświecenia w Polsce</p>
Sejm Wielki	<ul style="list-style-type: none"> • Rzeczpospolita po I rozbiore • Zmiana sytuacji w Europie • Początek obrad sejmu 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Sejm Wielki (Sejm Czteroletni), konfederacja targowicka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie:</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>protektorat</i>,</p> <p>– lokalizuje w czasie: ustawę o sejmikach (III 1791), Prawo o miastach królewskich</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>ofiara wieczysta rządu królewsko-ambadorskie, czarna procesja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie:</p>	<p>– identyfikuje postacie: Scipione Piattolego, Fryderyka Augusta</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach</p>	<p>– ocenia dorobek Sejmu Wielkiego</p> <p>– ocenia wpływ reform sejmowych z</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Pierwsze reformy • Uchwalenie Konstytucji 3 maja • Postanowienia konstytucji • Konfederacja targowicka • Wojna w obronie konstytucji • Wojna w obronie konstytucji 	<p>obradę Sejmu Wielkiego (X 1788 – V 1792), uchwalenie Konstytucji 3 maja (1791), konfederację targowicką (1792)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni II rozbiór Rzeczypospolitej (1793)</p> <p>– identyfikuje postacie: Katarzyny II, Stanisława Augusta Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki</p> <p>– wymienia reformy Sejmu Wielkiego</p> <p>– wymienia postanowienia Konstytucji 3 maja</p>	<p>(IV 1791), wojnę w obronie Konstytucji 3 maja (1792–1793), sejm rozbiorowy w Grodnie (1793)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Staszica, Hugona Kołłątaja, Ignacego Potockiego, Józefa Poniatowskiego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Sejm Wielki</p> <p>– charakteryzuje stronnictwa Sejmu Wielkiego i ich programy</p> <p>– charakteryzuje reformy Sejmu Wielkiego</p> <p>– przedstawia zmiany ustrojowe i społeczne wprowadzone na mocy Ustawy rządowej</p> <p>– opisuje zmiany terytorialne i polityczne, jakie przyniósł II rozbiór Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia okoliczności w jakich doszło do II rozbioru Rzeczypospolitej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe</p>	<p>likwidację Rady Nieustającej (1789), tzw. czarną procesję (1789), uchwalenie tzw. ofiary wieczystej (1789), przymierze z Prusami (1790), uchwalenie Zaręczenia Wzajemnego Obojga Narodów (1791), przystąpienie Stanisława Augusta Poniatowskiego do konfederacji targowickiej (1792)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Zieleńcami (1792), bitwę pod Dubienką (1792)</p> <p>– identyfikuje postacie: Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapiehy, Stanisława Szczęsnego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Adama Kazimierza</p>	<p>wewnętrznych i zewnętrznych doszło do zwołania Sejmu Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Sejm Wielki przekształcił się w Sejm Czteroletni</p> <p>– przedstawia stosunek społeczeństwa Rzeczypospolitej do Konstytucji 3 maja</p>	<p>1791 r. na ustrój Rzeczypospolitej</p> <p>– ocenia znaczenie Konstytucji 3 maja dla dalszych dziejów Polski</p> <p>– ocenia postawę uczestników konfederacji targowickiej</p> <p>– ocenia postawę Stanisława Augusta Poniatowskiego w czasie wojny w obronie konstytucji</p>
--	---	---	--	---	---	---

			w ramach tego procesu)	<p>Czartoryskiego, Jana Dekerta</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polegały rządy królewsko-ambadorskie - przedstawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja - omawia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej - wyjaśnia, jaki stosunek do wprowadzanych reform miały państwa ościenne - przedstawia przebieg wojny w obronie Konstytucji 3 maja - wymienia postanowienia sejmu grodzieńskiego z 1793 r. 		
Upadek Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Rzeczpospolita po II rozbiorze • Wybuch powstania • Insurekcja kościuszkowska • Upadek powstania 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>insurekcja</i> - lokalizuje w czasie powstanie kościuszkowskie (1794-1795) 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>Uniwersał połaniecki</i> - lokalizuje w czasie: ogłoszenie aktu insurekcji (24 III 1794), ogłoszenie Uniwersału 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>Rada Najwyższa Narodowa</i> - lokalizuje w czasie: wymarsz oddziału A. Madalińskiego z 	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postać Bartosza Głowackiego - wyjaśnia, jaką rolę w powstaniu kościuszkowskim pełniła Rada 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie powstania kościuszkowskiego dla polskiej myśli

	<ul style="list-style-type: none"> • III rozbiór Rzeczypospolitej i jego skutki 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Raławicami (4 IV 1794), III rozbiór Rzeczypospolitej (1795) – identyfikuje postać Tadeusza Kościuszki – przedstawia przyczyny wybuchu powstania kościuszkowskiego – omawia skutki upadku powstania kościuszkowskiego i okoliczności III rozbioru (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tych procesów) 	<ul style="list-style-type: none"> połanieckiego (V 1794) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Szczekocinami (6 VI 1794), bitwę pod Maciejowicami (10 X 1794), rzeź Pragi (XI 1794) – identyfikuje postacie: Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego – przedstawia osiągnięcia Tadeusza Kościuszki – omawia przebieg insurekcji kościuszkowskiej–wymienia postanowienia Uniwersału połanieckiego – przedstawia zmiany terytorialne, jakie przyniósł III rozbiór Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> Ostrołęki do Warszawy (III 1794), wybuch powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794), powołanie Rady Najwyższej Narodowej (V 1794), abdykację Stanisława Augusta Poniatowskiego (XI 1795) – identyfikuje postacie: Antoniego Madalińskiego, Tomasza Wawrzeckiego, Aleksandra Suworowa – charakteryzuje sytuację w Rzeczypospolitej po II rozbiorze – przedstawia okoliczności wybuchu powstania kościuszkowskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu powstania miał akt insurekcji Tadeusza Kościuszki 	<ul style="list-style-type: none"> Najwyższa Narodowa – charakteryzuje przyczyny upadku Rzeczypospolitej – porównuje poszczególne rozbiory 	<ul style="list-style-type: none"> niedopuszczalność – ocenia szanse na zwycięstwo powstania kościuszkowskiego – ocenia panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego – ocenia, który z rozbiorów miał najbardziej dotkliwie skutki dla Polski
--	--	---	---	--	---	--

<p>Polacy w wojnach napoleońskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie Legionów Polskich • Walki we Włoszech • Kryzys idei legionowej • Znaczenie Legionów Polskich 	<p>– stosuje pojęcie <i>Legiony Polskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie utworzenie Legionów Polskich we Włoszech (1797)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego</p> <p>– omawia organizację Legionów Polskich we Włoszech</p> <p>– przedstawia losy polskich legionistów podczas kampanii włoskiej i po jej zakończeniu</p>	<p>anie polskich oddziałów na Santo Domingo (1802)</p> <p>– identyfikuje postać Karola Kniaziewicza</p> <p>– opisuje okoliczności utworzenia Legionów Polskich we Włoszech</p> <p>– przedstawia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Legia Naddunajska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: utworzenie Legii Naddunajskiej (1799), zawarcie pokoju w Lunéville (1801),</p> <p>– opisuje udział Legionów Polskich w kampaniach wojsk napoleońskich</p> <p>– wyjaśnia, jakie konsekwencje dla sprawy polskiej miały postanowienia pokoju w Lunéville</p> <p>– przedstawia konsekwencje udziału Legionów w walkach na Santo Domingo</p>	<p>– omawia cele i oczekiwania polskiej emigracji po powstaniu kościuszkowskim i III rozbiórce Rzeczypospolitej</p>	<p>– ocenia wkład Polaków w budowanie potęgi imperium Napoleona</p> <p>– ocenia stosunek władz francuskich do walczących po ich stronie polskich żołnierzy</p>
<p>Księstwo Warszawskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie Księstwa Warszawskiego • Ustrój Księstwa Warszawskiego • Trudności i sukcesy • Wojna z Austrią • Upadek Księstwa 	<p>– stosuje pojęcie Księstwo Warszawskie</p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Księstwa Warszawskiego i ogłoszenie jego konstytucji (1807), powstanie Królestwa Polskiego (1815)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni Księstwo</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>dekret grudniowy, druga wojna polska, sumy bajońskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: pokój w Tylży (1807), dekret grudniowy (1807), rozpoczęcie drugiej wojny polskiej (1812)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Raszynem (1809),</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Komisja Rządząca</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powołanie Komisji Rządzącej (1807), bitwę pod Hławą Pruską i Frydlandem (1807)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Małachowskiego, Fryderyka Augusta I</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego Księstwo Warszawskie nie było w pełni suwerennym ośrodkiem państwowości polskiej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego upadek Napoleona był końcem polskich marzeń o własnym państwie</p>	<p>– ocenia politykę Napoleona wobec Polaków</p> <p>– ocenia, jakie znaczenie dla sprawy polskiej miały postanowienia pokoju w Tylży</p>

		<p>Warszawskie (1807–1812)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Jana Henryka Dąbrowskiego – charakteryzuje ustrój Księstwa Warszawskiego – wymienia reformy społeczne zrealizowane w Księstwie Warszawskim 	<p>bitwę pod Somosierrą (1809), bitwę pod Lipskiem (1813)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Józefa Poniatowskiego – wyjaśnia, jaką rolę w powstaniu Księstwa Warszawskiego odegrał Jan Henryk Dąbrowski – przedstawia okoliczności powstania i problemy funkcjonowania Księstwa Warszawskiego (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe wewnątrz tych procesów) – omawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego – omawia przebieg wojny z Austrią i jej konsekwencje 		
Rozdział VII. Powrót starego ładu						
<p>Kongres wiedeński i jego następstwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kongres wiedeński – cele i zasady • Zmiany polityczne i terytorialne • Święte Przymierze • Próby podważenia systemu wiedeńskiego • Wyzwolenie Grecji • Rewolucja lipcowa we Francji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>kongres wiedeński</i>, <i>Święte Przymierze</i> – lokalizuje w czasie kongres wiedeński (X 1814 – VI 1815), rewolucję lipcową we Francji (1830) – identyfikuje postacie: Aleksandra I Romanowa, 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>zasada restauracji</i>, <i>zasada legitymizmu</i>, <i>zasada równowagi europejskiej</i>, <i>karbonariusze</i>, <i>Młode Włochy</i>, <i>dekabryści</i>, <i>monarchia lipcowa</i> – lokalizuje w czasie zawarcie Świętego Przymierza (IX 1815), powstanie dekabrystów 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>porządek wiedeński</i>, <i>reakcja</i>, <i>„koncert mocarstw”</i>, <i>rojaliści</i>, <i>risorgimento</i> – lokalizuje w czasie: wybuch powstania Greków przeciwko Turcji (1821), bitwę pod Navarino (1827), powstanie 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>ruch filhellenistyczny</i> – lokalizuje w czasie powstanie karbonariuszy we Włoszech (1820), traktat w Adrianopolu (1829), konferencję w Londynie (1830) – identyfikuje postać Leopolda I 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki polityczne decyzji podjętych na kongresie wiedeńskim – ocenia wpływ Świętego Przymierza na losy Europy po kongresie

		<p>Ludwika Filipa</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje państwa decydujące na kongresie wiedeńskim - wymienia najważniejsze cechy nowego ładu ustanowionego na kongresie wiedeńskim - określa, które państwa stanowiły trzon Świętego Przymierza - wymienia państwa, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych - wyjaśnia, kto i dlaczego buntował się przeciwko systemowi wiedeńskiemu 	<p>(1825), powstanie niepodległej Grecji (1829)</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w przestrzeni państwa, które odgrywały najważniejszą rolę podczas kongresu wiedeńskiego oraz kraje, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych - identyfikuje postacie: Klemensa Metternicha, Giuseppe Mazziniego, Mikołaja I - przedstawia cele zwołania kongresu wiedeńskiego - wyjaśnia, jak powstał, na czym polegał i czemu miał służyć system wiedeński (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tych procesów) - przedstawia podział ziem polskich przeprowadzony na kongresie wiedeńskim - przedstawia okoliczności i cele powstania Świętego 	<p>belgijskie (1830)</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w przestrzeni zmiany polityczne wywołane decyzjami kongresu wiedeńskiego, kraje, w których doszło do interwencji armii państw Świętego Przymierza - identyfikuje postacie: Ottona Wittelsbacha, Karola X, Adolphe'a Thiersa - charakteryzuje zasady ustalone na kongresie wiedeńskim - wymienia postanowienia kongresu wiedeńskiego w sprawie Niemiec i Włoch - omawia zmiany na mapie politycznej Europy wywołane decyzjami kongresu wiedeńskiego - omawia przyczyny i skutki powstania dekabrystów - omawia przebieg walk o niepodległość 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jaki wpływ na losy Europy miały zasady polityczne ustanowione na kongresie wiedeńskim - wyjaśnia, jakie znaczenie miało Święte Przymierze dla utrzymania porządku wiedeńskiego - przedstawia cele włoskiego ruchu odrodzenia narodowego omawia walkę Belgów o niepodległość - wyjaśnia, z jakiego powodu europejskie mocarstwa zaangażowały się w konflikt z imperium osmańskim w sprawie greckiej 	wiedeńskim
--	--	--	---	---	---	------------

			Przymierza - omawia przyczyny i przebieg rewolucji lipcowej we Francji	Grecji		
Rewolucja przemysłowa	<ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja przemysłowa w Europie • Rozwój komunikacji • Rewolucja przemysłowa w Stanach Zjednoczonych • Skutki rewolucji przemysłowej 	<p>– stosuje pojęcia: <i>rewolucja przemysłowa, industrializacja, urbanizacja</i></p> <p>– wyjaśnia, dlaczego transport zyskał w XIX w. tak duże znaczenie</p> <p>– wymienia najważniejsze wynalazki pierwszej połowy XIX w.</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki rewolucji przemysłowej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>proletariat, kapitaliści</i></p> <p>– lokalizuje w czasie opatentowanie maszyny parowej (1769) i otwarcie pierwszej linii kolejowej (1825)</p> <p>– identyfikuje postacie: George’a Stephensona, Samuela Morse’a</p> <p>– wymienia rejony Europy, w których rewolucja przemysłowa postępowała najszybciej</p> <p>– omawia rozwój komunikacji w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p>– lokalizuje w czasie pierwszy morski rejs parowca (1813) i założenie Niemieckiego Związku Celnego (1834)</p> <p>– identyfikuje postacie: Samuela Colta, Isaaca Singera</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego proces industrializacji w Europie nie przebiegał równomiernie</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój komunikacji miało wynalezienie maszyny parowej</p> <p>– przedstawia rozwój gospodarczy i przemiany w Stanach Zjednoczonych w czasie rewolucji przemysłowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>społeczeństwo industrialne, luddyci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wystąpienia luddystów (1811–1813)</p> <p>– wyjaśnia wpływ eksplozji demograficznej na przemiany w rolnictwie i przemyśle</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego rewolucja przemysłowa wzbudziła ogromny sprzeciw społeczny</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób upowszechnienie kolei zmieniło życie mieszkańców Europy</p>	<p>– ocenia skutki rewolucji przemysłowej, wskazując przyniesione przez nią korzyści i straty</p>
Nowe idee polityczne	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny nowych nurtów politycznych 	<p>– stosuje pojęcia: <i>konserwatyzm, liberalizm, socjalizm,</i></p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>burżuazja, socjalizm utopijny, związek</i></p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>utilitaryzm, czartyści, walka klas</i></p>	<p>– stosuje pojęcie <i>falanster</i></p> <p>– identyfikuje</p>	<p>– ocenia skutki społeczne i polityczne, jakie</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Liberalizm • Konserwatyzm • Początki ruchu robotniczego • Początki socjalizmu i komunizmu 	<p><i>komunizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Adama Smitha, Edmunda Burke'a, Karola Marksa</p> <p>– wymienia idee polityczne, które zdobyły popularność w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p><i>zawodowy, dyktatura proletariatu</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie <i>Manifestu komunistycznego</i> (1848)</p> <p>– identyfikuje postacie: Johna Stuarta Milla, Henri de Saint-Simona</p> <p>– omawia założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu i komunizmu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego konserwatyści byli przeciwni gwałtownym zmianom politycznym i społecznym</p> <p>– przedstawia położenie klasy robotniczej i jego wpływ na ukształtowanie się i rozwój ruchu robotniczego (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p> <p>– omawia cele, jakie stawiały przed sobą związki zawodowe</p>	<p>– identyfikuje postacie: François Chateaubrianda, Fryderyka Engelsa</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie pierwszych związków zawodowych (1824), działalność czartystów w Anglii (1836–1848)</p> <p>– wyjaśnia, które grupy społeczne mogły być zainteresowane realizacją postulatów konserwatystów, liberałów, a które – socjalistów i komunistów</p> <p>– omawia okoliczności, w jakich narodził się ruch robotniczy</p> <p>– omawia postulaty socjalizmu utopijnego i wyjaśnia, dlaczego były one niemożliwe do zrealizowania</p>	<p>postacie: Josepha de Maistre'a, Louisa de Bonalda, Adama Jerzego Czartoryskiego, Charles'a Fouriera, Roberta Owena</p> <p>– wyjaśnia, czym różniły się propozycje dotyczące sprawy robotniczej wysuwane przez związki zawodowe, czartystów i komunistów</p> <p>– przedstawia cele i skutki działalności czartystów</p> <p>– przedstawia powody, dla których konserwatyści krytykowali rewolucje i zmiany społeczne wprowadzane w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p>wywołało pojawienie się nowych idei politycznych</p> <p>– ocenia wpływ działalności związków zawodowych i ruchów politycznych na sytuację społeczną grup pozbawionych wpływu na losy państwa</p>
Wiosna Ludów	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza Wiosny Ludów • Od rewolucji 	<p>– stosuje pojęcie <i>Wiosna Ludów</i></p> <p>– lokalizuje w czasie</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>warsztaty narodowe</i>, <i>Parlament Frankfurcki</i></p>	<p>– stosuje pojęcie <i>bankiety</i></p> <p>– lokalizuje w czasie:</p>	<p>– lokalizuje w czasie: zarazę ziemniaczaną w Europie</p>	<p>– ocenia, które z przyczyn wybuchu</p>

	<p>lipcowej do cesarstwa we Francji</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja wiedeńska • Powstanie węgierskie • Wiosna Ludów w Prusach i krajach niemieckich • Wiosna Ludów w krajach włoskich • Skutki Wiosny Ludów • Udział Polaków we Wiosnie Ludów 	<p>Wiosnę Ludów (1848–1849)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których doszło do wystąpień Wiosny Ludów – identyfikuje postacie: Ludwika Napoleona Bonapartego (Napoleona III), Franciszka Józefa I, Józefa Bema – omawia przyczyny Wiosny Ludów – przedstawia skutki Wiosny Ludów 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: rewolucję w Paryżu (II 1848), wybuch rewolucji w Wiedniu (III 1848), wybuch rewolucji w Berlinie (III 1848), wybuch Wiosny Ludów w państwach włoskich (III 1848) – identyfikuje postacie: Lajosa Kossutha, Iwana Paskiewicza, Ludwika Mierosławskiego, Adama Mickiewicza – wymienia kraje europejskie, w których Wiosna Ludów przyniosła trwałe zmiany – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki Wiosny Ludów (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) – rozróżnia, które z wystąpień Wiosny Ludów były rewolucjami społecznymi, a które ruchami zjednoczeniowymi lub powstaniem narodowymi – omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w 	<p>powstanie węgierskie (III 1848 – X 1849), powstanie robotnicze we Francji (VI 1848), wybranie Ludwika Napoleona Bonapartego prezydentem Francji (XII 1848), wybuch Wiosny Ludów w Państwie Kościelnym (II 1849)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Ludwika Filipa, Ferdynanda I Habsburga, Fryderyka Wilhelma IV – wyjaśnia, dlaczego Wiosna Ludów we Francji nie przyniosła oczekiwanych rezultatów – wyjaśnia, dlaczego powstanie węgierskie w czasie Wiosny Ludów poniosło klęskę – opisuje przebieg i skutki Wiosny Ludów w państwach włoskich 	<p>(1845–1847), objęcie tronu przez Franciszka Józefa I (XII 1848)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Henryka Dembińskiego, Wojciecha Chrzanowskiego, Józefa Wysockiego – przedstawia, jak zmieniła się sytuacja polityczna we Francji podczas Wiosny Ludów – wyjaśnia, na czym polegała postępowość reform II Republiki Francuskiej – omawia udział Polaków w europiejskiej Wiosnie Ludów 	<p>Wiosny Ludów były wynikiem działań ówczesnych władców europejskich, a na które nie mieli oni żadnego wpływu</p> <ul style="list-style-type: none"> – oceń trwałość reform i zmian ustrojowych wprowadzonych w czasie Wiosny Ludów
--	---	--	--	--	---	---

			Austrii i na Węgrzech	- przedstawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Prusach		
Rozdział VIII. Polacy po kongresie wiedeńskim						
Ład wiedeński na ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> • Nowy podział ziem polskich • Zabór pruski • Sytuacja społeczna i gospodarcza w zaborze pruskim • Rzeczpospolita Krakowska • Galicja • Ziemie zabrane • Polska nauka i oświata w pierwszej połowie XIX wieku 	<p>- stosuje pojęcia: <i>Rzeczpospolita Krakowska, Wielkie Księstwo Poznańskie, Królestwo Polskie, Galicja</i></p> <p>- lokalizuje w przestrzeni podział ziem polskich na kongresie wiedeńskim</p> <p>- przedstawia podział ziem polskich przeprowadzony na kongresie wiedeńskim</p>	<p>- stosuje pojęcia: <i>germanizacja, uwłaszczenie, ziemie zabrane</i></p> <p>- lokalizuje w czasie: uwłaszczenie chłopów w zaborze pruskim (1816-1823), zniesienie pańszczyzny w Galicji (1848)</p> <p>- identyfikuje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, Franciszka I, Wilhelma III</p> <p>- wyjaśnia, w jaki sposób funkcjonowała ograniczona autonomia w Wielkim Księstwie Poznańskim</p> <p>- przedstawia sposób zarządzania Galicją</p> <p>- wymienia instytucje polskiego życia kulturalnego i oświatowego na ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p>- stosuje pojęcia: <i>filomaci, filareci, reforma regulacyjna</i></p> <p>- lokalizuje w czasie: utworzenie Uniwersytetu Warszawskiego (1816), nadanie konstytucji Rzeczypospolitej Krakowskiej (1818), wprowadzenie obowiązku szkolnego w zaborze pruskim (1825), równouprawnienie obywateli w zaborze pruskim (1848)</p> <p>- identyfikuje postacie: Antoniego Radziwiłła, Edwarda Flotwella, Tomasza Zana, Wojciecha Bogusławskiego, Stanisława Kostki Potockiego</p> <p>- wyjaśnia, co było przyczyną konfliktu między szlachtą i</p>	<p>- lokalizuje w czasie ufundowanie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817)</p> <p>- identyfikuje postacie: Samuela Bogumiła Lindego, Józefa Maksymiliana Ossolińskiego</p> <p>- przedstawia sytuację społeczną w zaborze rosyjskim, pruskim i austriackim</p> <p>- porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborem pruskim i austriackim</p> <p>- porównuje sytuację poszczególnych grup społeczeństwa polskiego pod zaborem pruskim i austriackim</p> <p>- porównuje sytuację kultury i oświaty polskiej w poszczególnych zaborach w pierwszej</p>	<p>- ocenia, w którym zaborze sytuacja Polaków wyglądała najkorzystniej pod względem swobód politycznych</p> <p>- ocenia, czy ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej sprzyjał rozwojowi kultury polskiej</p>

				<p>chłopami w Galicji</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej - omawia sytuację Polaków na ziemiach zabranych - omawia proces uwłaszczenia chłopów w zaborze pruskim - przedstawia rolę Królestwa Polskiego jako centrum życia kulturalnego i oświatowego na ziemiach polskich w latach 1815–1830 	połowie XIX w.	
Królestwo Polskie	<ul style="list-style-type: none"> • Ustrój Królestwa Polskiego • Sytuacja społeczna i gospodarcza • Działalność legalnej opozycji • Pierwsze spiski 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>opozycja legalna</i>, <i>opozycja nielegalna</i> - lokalizuje w czasie nadanie konstytucji Królestwu Polskiemu (1815) - identyfikuje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego - wymienia najważniejsze organizacje spiskowe działające w Królestwie Polskim - wymienia 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>kaliszanie</i>, <i>cenzura</i> <i>prewencyjna</i> - lokalizuje w czasie: początek konfliktu cara z polską opozycją (1820), powstanie Towarzystwa Patriotycznego (1821) - identyfikuje postacie: Mikołaja I, Konstantego Romanowa, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Józefa Zajączka - charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie powstanie Wolnomularstwa Narodowego (1819), powstanie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (1825), powstanie Banku Polskiego (1828) - identyfikuje postacie Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, Waleriana Łukasińskiego, Ignacego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jaki status miały ziemie dawnej Rzeczypospolitej znajdujące się pod panowaniem carskiej dynastii Romanowów - opisuje, jak zmieniały się nastroje Polaków względem carskiego panowania w Królestwie Polskim oraz wyjaśnia, czym te zmiany były spowodowane 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia, jakie korzyści, a jakie problemy mogło przynieść Królestwu Polskiemu położenie na pograniczu trzech mocarstw

		instytucje, które według konstytucji z 1815 r. sprawowały w Królestwie Polskim władzę ustawodawczą, wykonawczą i sędziowską	ustanowiony w konstytucji z 1815 r. – wymienia cele, jakie stawiała sobie opozycja legalna i nielegalna w Królestwie Polskim	Prądyńskiego, Stanisława Staszica – wyjaśnia, dlaczego konstytucja Królestwa Polskiego należała do najbardziej liberalnych ustaw zasadniczych w Europie – omawia reformy Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego i ich skutki		
Powstanie listopadowe	<ul style="list-style-type: none"> • Noc listopadowa • Co dalej z powstaniem? • Wojna z Rosją • Powstanie poza Królestwem Polskim • Międzynarodowa reakcja na powstanie • Następstwa powstania listopadowego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>noc listopadowa</i> – lokalizuje w czasie wybuch powstania listopadowego (29 XI 1830), rozpoczęcie wojny z Rosją (II 1831) – identyfikuje postacie: Piotra Wysockiego, Józefa Chłopickiego – wymienia przyczyny wybuchu powstania listopadowego – wskazuje główne etapy wojny z Rosją – wymienia represje, 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>noc paskiewiczowska</i>, <i>katorka</i> – lokalizuje w czasie: uznanie przez sejm powstania listopadowego za narodowe (18 XII 1830), detronizację Mikołaja I (25 I 1831), wprowadzenie Statutu Organicznego (1832) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Grochowem (25 II 1831), bitwę pod Ostrołęką (26 V 1831) – identyfikuje postacie: Mikołaja I, Konstantego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powstanie Sprzysiężenia Podchorążych (1828), układ rosyjsko-austriacki (1833) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Stoczkiem i Dobrem (II 1831), bitwy pod Wawrem i Dębem Wielkim (III 1831), bitwę pod Iganiami (IV 1831), obronę Warszawy (6–8 IX 1831) – identyfikuje postacie: Maurycego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie przekształcenie się Rady Administracyjnej w Rząd Tymczasowy (3 XII 1830), wprowadzenie rosyjskiego kodeksu karnego (1847) – identyfikuje postacie: Michała Radziwiłła, Józefa Dwernickiego, Józefa Sowińskiego, Konstantego Ordona – przedstawia rolę sejmu w powstaniu listopadowym – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawę przywódców powstania – ocenia skutki klęski powstania listopadowego - ocenia międzynarodową reakcją na powstanie listopadowe

		<p>jakie spadły na Polaków w Królestwie Polskim po klęsce powstania listopadowego</p>	<p>Romanowa, Adama Jerzego Czartoryskiego, Iwana Paskiewicza – omawia sytuację w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania listopadowego – opisuje wydarzenia nocy listopadowej – wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny z Rosją miały bitwy pod Grochowem i Ostrołęką – przedstawia, jakie znaczenie dla powstania listopadowego miały obrona i kapitulacja Warszawy – przedstawia przykłady polityki rusyfikacyjnej po powstaniu listopadowym</p>	<p>Mochnackiego, Joachima Lelewela, Iwana Dybicza, Ignacego Prądzyńskiego, Emilii Plater, Jana Krukowieckiego – omawia postawy społeczeństwa polskiego wobec wybuchu powstania – przedstawia przebieg powstania listopadowego poza granicami Królestwa Polskiego – omawia reakcje państw europejskich na wybuch powstania listopadowego – omawia polityczne następstwa wydania Statutu Organicznego</p>	<p>działania Rządu Narodowego w czasie wojny polsko-rosyjskiej – przedstawia skutki klęski powstania listopadowego dla mieszkańców ziem zabranych oraz zaborów pruskiego i austriackiego</p>	
<p>Wielka Emigracja i konspiracja w kraju</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Polacy po upadku powstania listopadowego • Emigracyjne stronnictwa polityczne • Działalność spiskowa w ziemiach polskich 	<p>– stosuje pojęcia: <i>romantyzm</i>, <i>Wielka Emigracja</i> – identyfikuje postacie: Adama Jerzego Czartoryskiego, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego,</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>emisariusz</i> – lokalizuje w czasie publikację <i>Ballad i romansów</i> Mickiewicza (1822), powstanie Hôtel Lambert (1831), Komitetu Narodowego Polskiego (1831),</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>mesjanizm</i> – lokalizuje w czasie utworzenie Komitetu Narodowego Emigracji Polskiej (1832), założenie <i>Stowarzyszenia</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Młodej Polski (1834), powstanie Związku Narodu Polskiego (1839), powstania Związku Chłopskiego (1840–1844), powołanie</p>	<p>– ocenia rolę romantyzmu w kształtowaniu się polskiej świadomości narodowej – ocenia znaczenie Wielkiej</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Polski romantyzm • Romantyzm na emigracji 	<p>Zygmunta Krasińskiego, Fryderyka Chopina- wyjaśnia, jakie wartości były najważniejsze dla twórców okresu romantyzmu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego polską emigrację po powstaniu listopadowym nazwano wielką</p> <p>– wymienia stronnictwa polityczne Wielkiej Emigracji</p>	<p>powstanie Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832), założenie Gromad Ludu Polskiego (1835)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kierunek emigracji polskiej w latach 1831–1832</p> <p>– identyfikuje postacie: Cypriana Norwida, Joachima Lelewela, Tadeusza Krępowieckiego, Szymona Konarskiego</p> <p>– omawia osiągnięcia polskiej literatury romantycznej</p> <p>– charakteryzuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób organizacje na emigracji utrzymywały kontakt z Polakami pod zaborami</p>	<p>Ludu Polskiego (1835), ogłoszenie <i>Manifestu</i> Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1836)</p> <p>– identyfikuje postacie: Andrzeja Towiańskiego, Wiktora Heltmana, Karola Libelta, Piotra Ściegiennego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał mesjanizm w kształtowaniu się polskiej świadomości narodowej</p> <p>– opisuje sytuację Polaków, którzy zdecydowali się na emigrację po powstaniu listopadowym</p> <p>– wymienia organizacje spiskowe wskazując obszar ich działania</p>	<p>Centralizacji Poznańskiej (1844)</p> <p>– identyfikuje postacie: Karola Stolzmana, Stanisława Worcella, Karola Levittoux, Edwarda Dembowskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego inaczej traktowały polskich emigrantów narody, a inaczej rządy państw Europy Zachodniej</p> <p>– porównuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób starano się upowszechnić sprawę narodową w najniższych warstwach społeczeństwa polskiego pod zaborami</p>	<p>Emigracji dla podtrzymania walki o niepodległość Polski</p>
<p>Wiosna Ludów na ziemiach polskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rabacja galicyjska • Powstanie krakowskie w 1846 roku • Wiosna Ludów w Wielkopolsce 	<p>– stosuje pojęcie <i>rabacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie początek Wiosny Ludów w Wielkopolsce (III)</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie krakowskie (II 1846), likwidację Rzeczypospolitej Krakowskiej (XI 1846), zniesienie pańszczyzny</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>serwituty</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ugodę w Jarosławcu (IV 1848), kapitulację sił</p>	<p>– lokalizuje w czasie pacyfikację Lwowa przez Austriaków (XI 1848)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod</p>	<p>– ocenia wpływ Wiosny Ludów na kształtowanie się świadomości narodowej</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Wiosna Ludów w Galicji • Następstwa Wiosny Ludów 	<p>1848)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni rabację galicyjską (II–III 1846)</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do rabacji galicyjskiej</p> <p>– omawia skutki Wiosny Ludów w Galicji</p>	<p>w Galicji (IV 1848)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jakuba Szeli, Ludwika Mierosławskiego</p> <p>– omawia przebieg i skutki powstania krakowskiego</p> <p>– przedstawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze pruskim i Galicji (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p>	<p>polskich w Wielkopolsce (V 1848)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jana Tyssowskiego, Edwarda Dembowskiego</p> <p>– omawia plany powstańcze przygotowywane przy współudziale emisariuszy Towarzystwa Demokratycznego Polskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wystąpienia Wiosny Ludów w Poznańskiem poniosły klęskę</p> <p>– omawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze austriackim</p>	<p>Miłosławiem (IV 1848)</p> <p>– identyfikuje postać Wacława Zaleskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego planowane na 1846 r. polskie powstanie narodowe w trzech zaborach miało w praktyce bardzo ograniczony zasięg</p> <p>– wskazuje, które spośród zmian dokonanych w XIX w. mogły przyczynić się do ukształtowania świadomości narodowej wśród polskiego chłopstwa</p>	<p>Polaków</p>
--	---	---	--	--	---	----------------